

Pekka Luukkonen

SUOMALAINEN RUKOUS -KIRKKOKONSERTTI

Laulu- ja urkumusiikkia Suomen itsenäisyyden ajalta

SUOMALAINEN RUKOUS -KIRKKOKONSERTTI

Laulu- ja urkumusiikkia Suomen itsenäisyyden ajalta

Pekka Luukkonen
Opinnäytetyö
Kevät 2018
Musiikin koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma, kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Pekka Luukkonen

Opinnäytetyön nimi: Suomalainen rukous -kirkkokonsertti. Laulu- ja urkumusiikkia Suomen itsenäisyyden ajalta

Työn ohjaaja: Jouko Tötterström

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2018

Sivumäärä: 29 + 3

Opinnäytetyöni aihe syntyi, kun eräs konserttitilaaaja halusi järjestää kirkkokonsertin Suomen 100-vuotisen itsenäisyyden juhlistamiseksi. Konsertti tilattiin minulta ja oululaiselta baritonilta Juhani Alakärpältä. Konsertin ohjelmaan toivottiin suomalaista laulumusiikkia urku- ja pianosäestyksellä sekä mahdollisesti myös urkumusiikkia. Kun konsertissa esitettäviä teoksia mietittiin, tulin siihen johtopäätökseen, että tähän kiinnostavaan asiaan pitää perehtyä laajemmin. Aloin samalla pohtia, kuinka löytäisin tietoa aiheesta.

Opinnäytetyötäni varten etsin tietoa muun muassa Oulun seurakuntien keskusarkistosta, jossa kävin läpi kirkkokonserttien ohjelmia Suomen itsenäisyyden ajalta. Turun Sibelius-museosta löytyi useita julkaisemattomia urkusävellyksiä, joita on esitetty vain muutamia kertoja pääasiassa säveltäjän itsensä esittämänä. Kävin läpi myös runsaasti suomalaisuutta, suomalaista musiikkia ja Suomen historiaa käsittelevää kirjallisuutta. Kirjallisuudesta etsin erityisesti mainintoja suomalaisten säveltäjien isänmaallisista ja hengellisistä lauluista sekä urkusävellyksistä. Kirkkokonserttien kehittymiseen on vaikuttanut 1900-luvulla lisääntynyt urkujen rakentaminen sekä muusikkojen koulutuksen yleistymisen ja sen laadun nousu.

Selvitystyöni pohjalta suunnittelin kirkkokonsertin, jonka ohjelma esittelee suomalaista isänmaallista ja hengellistä laulu- ja urkumusiikkia. Opinnäytetyötä tehdessä löysin ennen julkaisemattomia urkuteoksia, joista kaksi päätyi konserttiohjelmaan. Vastaavaa opinnäytetyötä ei ole aikaisemmin tehty Suomessa ja aiheesta olisi tutkittavaa laajemmin. Opinnäytetyöhön liittyvä taiteellinen konserttiosio esitettiin usealla paikkakunnalla Suomen itsenäisyyden juhluvuonna 2017.

Asiasanat: Suomi, suomalaisuus, kirkkomusiikki, kirkkokonsertti, yksinlaulu, piano, urut

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Music, Option of Church Music

Author: Pekka Luukkonen

Title of thesis: "Finnish Prayer" -Church Concert. Finnish Song- and Organ Music during Finland's Independence.

Supervisor: Jouko Tötterström

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2018

Number of pages: 29 + 3

The topic of this thesis came up when one of the concert client wanted to arrange a church concert for celebrating Finland's 100-year independence. This concert was ordered from me and baritone Juhani Alakärppä from Oulu. They wished Finnish singing music accompanied with the organ and the piano for the program of the concert and possibly also organ music. When the musical works were considered for the program I came up with the conclusion that this extremely interesting topic must be studied more and started to investigate how to find more information about this topic.

For this thesis, information was searched, for example, from the main archives of Oulu churches, where several church concert programs played during the independence of Finland. In Sibelius museum of Turku it was discovered many unpublished organ compositions which have only been played a few times, mainly by the composer itself. In addition, Plenty of literature about Finnishness, Finnish music and the history of Finland were studied in the literature, especially were searched references about the patriotism of the Finnish composers, sacred songs and organ compositions. The increase of building organs and the better-quality education for musicians have had an impact on the development of the church concerts in the 20th century.

Based on this research, I were designed a church concert which program introduces Finnish patriotic and sacred music. Two of unpublished music works found during the research was included in the program of this concert. A similar thesis has not been made in Finland before and there are still plenty of research topics left in this area. The concert, which is the artistic part of this thesis, was performed in several cities and towns during the year 2017, the year of celebration of Finland's 100-year independence.

Keywords: Finland, Finnishness, Church music, Church concert, song, piano, organ

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	SUOMI JA SUOMALAISUUS KIRKKOMUSIIKISSA	8
2.1	Suomalaisuuden syntyhistoriaa	8
2.2	Kirkkomusiikki Suomen itsenäisyyden aikana	9
3	ARKISTOSELVITYS	13
4	SÄVELTÄJIÄ JA TEOKSIA	15
5	KONSERTTIOHJELMAN SUUNNITTELU	23
5.1	Esitettävien teosten valinta	23
5.2	Esitettävien teosten harjoitusprosessi	24
5.3	Konsertin toteuttaminen Oulun tuomiokirkossa	25
6	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	27
	LÄHTEET	29
	LIITTEET	30

1 JOHDANTO

Kun Pyhännän kunta tilasi minulta ja Juhani Alakärpältä Suomi 100 -juhlavuoteen liittyvän konsertin Pyhännän kirkkoon, se avasi mielenkiintoisen tien Suomalainen rukous -kirkkokonsertin syntymiselle.

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen kirkkokonserteissa esitettyä laulu- ja urkumusiikkia Suomen itsenäisyyden aikana. Koska opinnäytetyöhön sisältyvän Suomalainen rukous -kirkkokonsertin pito- paikaksi oli sovittu Oulun tuomiokirkko Oulussa opiskelupaikkakunnallani, oli luonnollista valita arkistonselvityksen kohteeksi Oulun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto. Arkistosta löysin Suomen itsenäisyyden aikana arkistoituja, painettuja kirkkokonserttiohjelmia. Valokuvia otin näistä ohjelmista 855 kpl. Painettuja ohjelmia oli arkistoitu enemmän vuodesta 1940 alkaen. Aikaisemmilta ajoilta ei löytynyt kuin joitakin satunnaisia merkintöjä kirkonkirjoista. Vertailuseurakunnaksi valitussa Kuopion tuomiokirkkoseurakunnassa ei ollut tehty vastaavaa taltiointia ollenkaan.

Arkistonselvityksen tavoitteena oli saada selville, mitä laulu- ja urkuteoksia on esitetty Suomen itsenäisyyden aikana kirkkokonserteissa Oulun tuomiokirkkoseurakunnassa. Tavoitetta voitaneen pitää myös suuntaa antavana myös koko Suomea ajatellen. Tavoitteiden tueksi kävin läpi paljon suomalaisista säveltäjistä ja sävellyksistä kertovaa kirjallisuutta poimien ylös sieltä löytyviä tiedonjyväsia laulu- ja urkuteoksista.

Aihetta käsittelevästä kirjallisuudesta löysin monta mielenkiintoista vastausta opinnäytetyöhöni. Olen aikaisemmin esittänyt monenlaista kirkkokonserttiohjelmistoa, mutta näin perusteellista pohjatyötä en ole aikaisemmin tehnyt konserttia varten. Tämän opinnäytetyöhön liittyvän kirkkokonsertin pohjaksi tehty selvitystyö avarsi näkökantaani ja vahvisti esitettävien teoksien valintaa konsertin ohjelmistoon. Suurin osa teoksista on monelle kirkkokonserttavieraille hyvin tuttuja, mutta mukana on lähes tuntematonta materiaalia. Näitä tuntemattomampia Sibelius-museon kokoelmista löytyneitä, ennen julkaisemattomia teoksia ovat todennäköisesti esittäneet vain säveltäjät itse toimiesaan urkureina. Tietoa Sibelius-museon kokoelmista sain Ville Urposen kirjan, *Intomielisen nuoruuden vääjäämätöntä voimaa*, lopussa olevasta urkuteosten luettelosta (Urponen 2010, 239–247).

Kirkoissamme on aina esitetty myös suomalaisten säveltäjien omia teoksia. Urkuteoksia ovat säveltäneet etenkin taitavat urkurit ohjelmistoksi sopiviin juhlapyhiin tai tapahtumiin. Teokset ovat olleet juhla- ja surumarsseja tai suurempia kuoro- ja orkesteriteoksia sekä yksinlauluja. Toiset säveltäjät ovat innoittuneet suomalaisesta runoudesta, ja tämäkin on nostettu esiin tässä opinnäytetyössä ja siihen liittyvässä kirkkokonsertissa.

Suomalaisuuden ja isänmaallisuuden henki ovat jonkin verran näyttäneet muuttuneen aikojen saatossa. 1900-luvun alkupuoliskolla on vahvalla valtio-kirkkosuhteella ollut paljon isompi merkitys kuin nykypäivänä ja isänmaallisuus on näkynyt esimerkiksi sävellettyjen teoksien nimissä ja aiheissa. Lisäksi kansallisuusaate ja kansallisromanttinen musiikkisuuntaus vahvistuivat Suomen itsenäistymisen aikaan. Jean Sibelius oli säveltänyt Finlandian ja monet muut säveltäjät olivat saaneet innoitusta esimerkiksi Kalevalasta tai kansanmusiikista.

Soittimien ja etenkin urkujen kehitys on omalta osaltaan vaikuttanut voimakkaasti myös kirkkokonserttien yleistymiseen ja niiden laadun kehittymiseen. Toinen asia, joka on vaikuttanut tähän laadulliseen kehitykseen, on ollut kanttoreiden ja muusikoiden koulutuksen kehittyminen koko 1900-luvun ajan. Suomalainen musiikinkoulutus on tällä hetkellä maailman huippuluokkaa.

2 SUOMI JA SUOMALAIKUUS KIRKKOMUSIIKISSA

2.1 Suomalaisuuden syntyhistoriaa

Venäjään liitetty Suomen suuriruhtinaskunta nousi itsestään päättävien kansakuntien joukkoon Keisari Aleksanteri I:n julistuksella Porvoossa 28.3.1809. Tähän päättyi samalla Suomen yli 600-vuotinen Ruotsin vallan aika. Suomi sai määrätä omista asioistaan, kun perustettiin omat valtiopäivät ja oma raha eli markka (1860) kaupantekoa varten niin kotimaassa kuin ulkomaiden suuntaan. Yliopisto oli ollut Turussa jo vuodesta 1640 alkaen, mutta se siirrettiin Turun palon jälkeen 1800-luvulla Helsinkiin. Samalla yliopistomaailma tuli lähemmäksi suomalaista kulttuuri-identiteettiä ruotsalaisuuden sijaan. (Vainio & Savolainen 2006, 66-67.)

Onko Suomen kansalla historiaa? Tätä kysyi Zacharias Topelius Pohjalaisen osakunnan vuosijuhlassa marraskuussa 1843 ja vastasi kysymykseen itse: Suomella on historia vasta vuodesta 1809, koska vasta siitä lähtien sillä on oma olemus ja itsetietoisuus. Lisäksi tietoisuuteen vaikutti se, ettei Suomen kansalla ollut kirjoitettua historiaa. (Vainio & Savolainen 2006, 74.) 1800-luvulla julkaistiin suuri joukko suomalaisuutta käsitteleviä kirjoja, kuten esimerkiksi Topeliuksen Maamme kirja (1865). Johan Ludvig Runeberg julkaisi runokokoelman Hirvenhiihtäjät (1832). Ensimmäisen perusteellisen historiateoksen, Oppikirja Suomen kansan historiasta (1869), kirjoitti Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen. Yrjö-Koskinen halusi kumota Topeliuksen väitteet Suomen historian juurettomuudesta sekä korostaa suomalaisten vanhaa omaleimaista kulttuuria mm. Kalevalan kautta. (Vainio & Savolainen 2006, 75.)

Yksi suomalaisuuden ja Suomen historian merkittävimmistä kirjallisista teoksista oli vuonna 1835 ilmestynyt Elias Lönnrotin Kalevala. Se korosti suomalaisuutta, suomalaisuuden juuria ja loi pohjaa uuteen kansalliseen kulttuuriin. Valtiomies Johan Vilhelm Snellman vertasi Kalevalaa ranskalaisiin Rolandin lauluihin ja keskiaikaiseen, saksalaiseen Nibelungeinlauluun, mikä tarjoaisi niiden tavoin esikuvaa suomalaisen identiteetin perustukseksi. (Vainio & Savolainen 2006, 77-78.) Kirjallisuus ja suomalaisuusaate ovat vaikuttaneet myös suomalaisen kirkkomusiikin kehittymiseen.

Suomen musiikin historian näkökulmaa lähestyi Martin Wegelius kirjoittamalla Länsimaisen musiikin historia -teoksen (1893), jonka lopussa hän toteaa, että tähän mennessä Suomella ei ole ollut

musiikinhistoriaa ja siksi hän ei kirjoittanut siitä mitään. Väite oli hyvin outo, koska suomalaisen musiikin kentässä oli tapahtunut paljonkin 1700-luvun loppupuolelta alkaen. Ennen Wegeliuksen teoksen julkaisua olivat sävellyksiä kirjoittaneet mm. Erik Tulindberg ja Bernhard Henrik Crusell, ja Robert Kajanus oli jo aloittanut oman säveltäjänuransa. (Vainio & Savolainen 2006, 75–76.)

Yhtenä Suomen syntymisen merkittävänä tapahtumana on pidetty vuoden 1848 keväällä pidettyä ylioppilaskunnan Floora-päivän juhlaa, jossa Suomen poliittinen itsetunto heräsi ja jopa keisari hermostui siitä kovasti. Kevään aikana olivat uudet kansalliset aatteet levinneet ympäri Eurooppaa. Ranskassa olivat ylioppilaat ja työväki lähteneet kulkueena liikkeelle laulaen vallankumouslaulu Marseljeesia. Samanlaista liikehdintää oli myös Suomessa ylioppilaiden keskuudessa. He kokoontuivat Helsinkiin juhlimaan ja laulamaa ensimmäisen kerran Fredrik Paciuksen säveltämää ja J. L. Runebergin sanoittamaa Maamme-laulua. Tämä suomalaisten kansallislauluksi myöhemmin nousut laulu on lempeämpi kuin muut esikuvansa. Laulussa kuvastuu suomalainen maisemakuva ja usko sisäiseen kypsytyteen, jota vain suomalaisissa on. Maamme-laululla ei pyritty irtaantumaan keisarin vallasta eikä siinä ollut viittauksia venäläisvastaisuudesta tai suomalaisuuden ylikorostamista. (Vainio & Savolainen 2006, 78–79.)

2.2 Kirkkomusiikki Suomen itsenäisyyden aikana

Suomalaisen kirkkomusiikin yksi voimahahmoista oli itsenäisyyden alkutaipaleella Heikki Klemetti. Hän julkaisi mm. Kuorolauluoppaan (1917), Äänenkäyttö puheessa ja laulussa (1937), Elämää, jota elin (1947) ja Maailman mylläkässä (1949). Klemetti oli myös kirjoittanut merkittävän artikkelin Suomen kirkkomusiikki protestanttisuuden alkuaikoina (1912) sekä Musiikin historia -teokset (I 1916, II 1926). Klemetti oli laulun- ja äänenmuodostuksen opettaja, ja hän toimi Helsingin yliopiston teologian tiedekunnan opiskelijoiden kirkkolaulunopettajana sekä kuoronjohtajana. Myöhemmin hän oli perustamassa Oriveden opistoa. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 318–319.)

Suomen kirkkoihin oli rakennettu sisällissotaan (1918) mennessä vasta 320 urut ja urut puuttuivat vielä yli kahdestasadasta seurakunnasta. Eräs merkittävä urkurakentaja oli Martti Tulenheimo, joka tuli Kangasalan urkurakentamon johtajaksi ennen Suomen itsenäistymistä ja ensimmäistä maailmansotaa. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 325.) 1900-luvulla suomalainen urkumusiikki ja urkuri-koulutus oli kehittynyt valtavasti. Yksi merkittävimpiä suomalaisia urkureita ja urkopedagogeja oli

Oskar Merikanto. Hän toimi opettajana Helsingin musiikkiopistossa eli nykyisessä Sibelius-Akatemiassa. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 338.) Urkujen määrän ja laadun lisääntymisellä oli oma osuutensa kirkkomuusikkojen koulutuksen kehittämisessä. Tähän vaikutti osaltaan urkujen rakentamisen vilkastuminen 1930-luvulta lähtien.

Suomalaisten kanttorien koulutus oli alkanut Helsingin, Turun ja Viipurin lukkarit-urkurikouluissa, joiden nimi muutettiin 1920-luvulla kirkkomusiikkiopistoiksi. Monet tunnetut suomalaiset urkurit toimivat näissä opistoissa opettajina. Helsingin kirkkomusiikkiopistossa aloitti johtajana vuonna 1924 Armas Maasalo. Vuodesta 1933 alkaen kirkkomusiikkiopisto toimi samoissa tiloissa Helsingin Konservatorion kanssa, josta 1939 tuli Sibelius-Akatemia. Näiden oppilaitosten toiminta tiivistyi 1940-luvulla. Samoihin aikoihin Taneli Kuusisto nimitettiin urkumodulaation ja urkuopin opettajaksi. Kesti kuitenkin vuoteen 1951, ennen kuin piispainkokous pyysi Sibelius-Akatemiaa suunnittelemaan, kuinka kirkkomuusikkojen koulutus järjestettäisiin. Samaan aikaan koulutus päättyi Turun kirkkomusiikkiopistossa. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 387–389.)

Suomalaisia kirkkomusiikin sävelteoksia on paljon. Esimerkiksi Heikki Klemetin vuonna 1923 soinnuttamat messusävelmät olivat käytössä 1900-luvun loppuun saakka Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa. Tämän messukokoelman rinnalle syntyi Felix Krohnin soinnuttama ja kokoama Kirkkovuoden messujärjestys (1925), jonka taustavoimina toimi suomalaisia kanttoreita ja urkureita. Seuraava kirkolliskokous kuitenkin kielsi tämän kilpailevan messukokoelman käytön. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 348–349.)

Ilmari Krohn oli suomalaisen psalmilaulun kehittäjä. Hän liitti psalmeihin yksinkertaiset läpisävellyt soinnutukset, joissa saattoi olla myös riita- ja muunnosointuja. Ennen toista maailmansotaa useat säveltäjät julkaisivat omia johdantolaulu- ja vesperkokoelmiaan. Armas Maasalo, Viljo Mikola ja Leevi Madetoja sävelsivät useita eri kirkkovuoden juhlapyyhiin sopivia vespereitä. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 352, 356–357.)

Kirkkomusiikkiin olennaisesti kuuluvat virret ja hengelliset laulut kokivat monia uudistusvaiheita Suomen itsenäisyyden aikana. Ilmari Krohn painotti 1923 virsikirjauudistuksen aikaan erityisesti kansansävelmien lisäämisestä virsikirjaan. Hanke toteutuikin ja Krohn sai tehtäväkseen sovittaa nämä uuden virret virsikirjaa varten. Tästä Koraalikirjan lisävihkosesta (1923) tulikin yksi kiistellyimmistä teoksista, mikä johtui Krohnin tavasta käsitellä melodiaa harhalopukkeiden, dissonanssien ja

kromatiikan avulla. Muita suomalaisia virsisäveltäjiä olivat tuolloin mm. Richard Faltin, P.J. Hannikainen ja Toivo Kuula. Seuraava isompi virsikirjauudistus saatiin päätökseen 1943 ja siinä oli mukana lähes 130 suomalaista kansansävelmää ja toisintoa sekä sävellystä. Monessa virressä oli kansallista tunnelatausta, kuten isänmaan virressä *Oi Herra, siunaa päämies maamme*, jonka alkuperäinen venäläisen Dmitri Bortnjanskin sävelmä vaihtui virsikirjauudistuksessa Yrjö Kilpisen sävelmään. Toinen erittäin suosituksi noussut virsi oli Jean Sibeliuksen *Soi kunniaksi Luojan*. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 358–362.) Sävelmän pohjana oli kansan keskuudessa hyvin suosittu Säkkijärven polkan melodia.

Vuonna 1943 uudistettiin myös Suomen ruotsinkielinen virsikirja sävelmistöineen. Virsikirjan uudistuskomiteassa oli mukana myös urkusäveltäjänä tunnettu urkuri John Sundberg. Mukaan tuli monia uusia suomenruotsalaisia virsiä, joita sävelsivät Alfred Anderssen, Gustav Petterson, Jean Sibelius, John Sundberg ja Elis Mårtenson. Merkittävimmän työn teki kuitenkin piispa Max von Bonsdorff. Tähän virsikokoelmaan kuuluvan sävelmistön toimitti John Sundberg vuonna 1950. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 363–365.)

Suomalaisen kirkkomusiikin vaiheisiin kuului lisäksi kirkkolaulujuhlien syntyminen pian Suomen itenäistymisen jälkeen. Tähän vaikutti jo 1800-luvulla alkaneen suomenkielisen kansakouluseminaarin toiminnan alkaminen sekä Kansanvalistusseuran perustaminen. Tältä kansalliselta aatepohjalta järjestettiin ensimmäiset yleiset laulu- ja soittojuhlat Jyväskylässä vuonna 1884. Kirkon väkeä kuitenkin harmitti maallisen ja hengellisen musiikin sotkeminen toisiinsa. Kului useampi vuosikymmen, ennen kuin vuonna 1923 asia oli ensimmäisen kerran esillä virallisesti Suomen Kanttori-Urkuriyhdistyksen vuosikokouksessa, mutta silloin vielä kirkkolaulujuhlien järjestämisen esteeksi nousi taloudellisten tappioiden pelko. Asia nousi uudelleen esille kahden vuoden kuluttua Kuopion vuosikokouksessa, jossa päätettiin suositella paikallisten kirkkolaulujuhlien järjestämistä. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 376–386.)

Ensimmäiset koko maata käsittävät Kirkkolaulujuhlat järjestettiin Tampereella vuonna 1927. Näistä kirkkolaulujuhlilla muotoutui pitkä perinne ja niiden järjestämisestä ovat vastanneet Suomen Kanttori-Urkuriyhdistys, Suomen Kristillinen Taideseura ja Suomen Seurakuntatyön Keskusliitto sekä vuodesta 1931 alkaen myös Suomen Kirkkokuoroliitto. 1960-luvun lopulla järjestämisvastuusta erosi Kristillinen Taideseura ja tilalle valittiin Kirkon musiikkitoimikunta (myöhemmin Kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoimikunta). Kirkkolaulujuhlia on järjestetty vuosien saatossa muutaman

vuoden välein. Nykyisin Kirkkolaulujuhlat tunnetaan Kirkkomusiikkijuhlien nimellä. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 376–386.)

Ruotsinkielisten kirkkomusiikki alkoi myös järjestyä 1920-luvulla. Perustettiin mm. Ruotsinkielisen Pohjanmaan kirkkomuusikkojen yhdistys ja koko maan kattava Finlands svenska Kantor-organist-förening, jota johtamaan valittiin urkuri John Sundberg. Ruotsinkielisten kirkkolaulujuhlien järjestäminen oli yksi tärkeä toiminnan muoto heti alkuajoista lähtien. Samaan aikaan pidettiin yhä voimakkaammin yhteyttä Ruotsin suuntaan tekemällä konserttavierailuja sekä järjestämällä yhteiskokouksia. Tunnettuja ruotsinkielisiä kirkkomuusikoita olivat Gustav Petterson (1895–1979), Sulo Salonen (1899–1976) ja Harald Andersén (1919–2001). (Pajamo & Tuppurainen 2004, 366–370.)

Suomenkielisten kirkkomuusikoiden organisaatioyhteistyö alkoi säännöllisillä tapaamisilla vuonna 1886 Oulussa, mutta Suomen Lukkari- ja Urkuriyhdistys perustettiin vasta vuonna 1907. Yhdistyksen ensimmäisenä puheenjohtajana toimi Oskari Kaakonkalvo. Sotavuosina puheenjohtajana toimi urkuri ja säveltäjä Viljo Mikkola, joka ajoi kanttorien palkkauksen parantamista. Yhdistys järjesti monipuolista koulutus- ja kurssitoimintaa, joka oli taantunut sotavuosina. 1940-luvulta alkaen kursseille osallistui kanttorien lisäksi kansakoulunopettajia, opiskelijoita ja pappeja. Teemoina olivat liturginen urkujensoitto, kuoronjohto ja kirkkomusiikin historia. Vuonna 1948 perustettiin edustuskuoroksi Suomen kanttorikuoro, jonka toiminta jatkuu edelleen hyvin aktiivisena. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 371–373.)

3 ARKISTOSELVITYS

Arkistoseelvitystä varten anoin luvat Oulun tuomiokirkkoseurakunnan arkiston ja Kuopion tuomiokirkkoseurakunnan arkistojen tutkimiseen. Hakemuksessa pyysin myös luvan kuvata arkistosta löytyvää aineistoa. Luvat saatuani olin vielä tarkemmin yhteydessä molempien seurakuntien arkistoihin ja tiedustelin, löytyisikö tähän opinnäytetyöhön tarvittavaa aineistoa. Tässä vaiheessa selvisi, että Kuopion arkistossa ei ole taltioituna arkistoseelvitykseni kannalta merkittävää aineistoa ollenkaan. Siksi rajasin selvitykseni vain Oulun seurakuntien keskusarkistoon, jossa säilytettiin Oulun tuomiokirkkoseurakunnan aineistoja. Sieltä löytyi tutkittavaa aineistoa paljon. Valokuvia kertyi 855 kpl. Osa ohjelmista oli useampisivuisia ja jotkut jopa pieniä vihkosia. Yksi aiheen kannalta ikävä asia oli se, että kuvattavaa aineistoa eli painettuja konserttiohjelmia oli vasta 1940-luvulta alkaen. 1900-luvun alkua ajoilta siis ei löytynyt muuta kuin joitakin mainintoja yksittäisistä kirkonkirjoista. Poimin muutamia valokuvia eri vuosikymmeninä pidetyistä kirkkokonserteista tämän opinnäytetyön liitteeksi. (Liite 1.)

Arkistoseelvityksen tuloksia analysoidessa tein rajauksen siten, että teoksen piti olla esitetty vähintään kaksi kertaa, jotta se pääsi luettelointiin mukaan. Tämä rajaa ulkopuolelle monta mielenkiintoista laulu- ja urkuteosta, joista osa on nykypäivinä noussut paljon suosituimmiksi, kuin mitä ne olivat tutkimusmateriaalin mukaan.

Se, mitä arkistoseelvityksessä esiintyneistä säveltäjistä ja sävellyksistä oli kirjoitettu kirjallisuudessa, sai vahvistusta. Esimerkiksi Taneli Kuusistoa pidetään yhtenä kirkkomusiikin tärkeimmistä säveltäjistä. Kuusiston lauluista *Suomalainen rukous* (7 kertaa), *Ilta virsi* (4 kertaa) ja *Sun risti juureen* (16 kertaa) olivat tutkimuksen esitetyimpiä lauluja kirkkokonserteissa Oulun tuomiokirkossa.

Oululaissyntyisen säveltäjän Leevi Madetojan teoksia oli esitetty myös runsaasti. *Ei mitään multa puutu* oli esitetty kahdeksan kertaa ja *Kotihin mielin* viisi kertaa. Kolmas selvästi esiin noussut laulun säveltäjä oli Oskar Merikanto. Hänen laulujaan oli esitetty peräti 34 kertaa. Merikannon lauluista suosituimpia olivat *Rukous (Ave Maria)* (4 kertaa), *Oi muistatko vielä sen virren* (8 kertaa) ja *Kiitos sulle Jumalani* (7 kertaa).

Ahti Sonnisen lauluja oli myös esitetty runsaasti, kaiken kaikkiaan 25 kertaa. Sonnisen lauluista suosituimpia olivat *Koska valaissee* (4 kertaa) ja *Minun sydämeni on valmis, Jumala*. Yksittäinen

hyvin suosittu laulu oli Olavi Pesosen *Herraa kiittäkäämme*. Laulua oli esitetty kirkkokonserteissa viisi kertaa.

Urkuteoksien ylivoimainen suosikki oli arkistonselvityksen mukaan ennen Suomen itsenäisyyttä sävelletty Jean Sibeliuksen *Intrada*, jota oli esitetty peräti 16 kertaa. Muita suosittuja urkusäveltäjiä olivat mm. Heikki Klemetti, Taneli Kuusisto ja Sulo Salonen. Heikki Klemetin *Preludia G-duuri* oli esitetty yhdeksän kertaa ja hänen säveltämänsä *Canzonaa* vain kaksi kertaa. Sulo Salosen partitaa *Nyt vielä etehesi* oli esitetty seitsemän kertaa ja partitaa *Sen suven suloisuutta* neljä kertaa. Toivo Kuulan pientä ja kaunista *Preludia e-molli* oli esitetty neljä kertaa.

Taneli Kuusisto piti suosionsa myös urkusäveltäjänä Oulun tuomiokirkon kirkkokonserteissa, sillä hänen urkuteoksiaan oli esitetty yhdeksän kertaa. Kuusiston urkusävellystä *Pastoralea* oli esitetty viisi kertaa. Pastorale kuuluu kanttoreiden ja urkureiden perusohjelmistoon Suomessa. Ihmetystä herätti se, että Kuusiston *Fantasiaa, Ramus virens olivarum* oli esitetty vain kaksi kertaa, sekä Väinö Raition suosion pienuus, sillä hänen säveltämiään teoksiaan oli esitetty neljä kertaa.

4 SÄVELTÄJIÄ JA TEOKSIA

Olen valinnut säveltäjäesittelyihin ne säveltäjät, joiden yksinlaulu- tai urkuteoksia on esitetty arkistonselvityksen perusteella enemmän kuin kaksi kertaa Suomen itsenäisyyden aikana. Mikäli olisin valinnut tähän kaikki selvityksessä esiin tulleet säveltäjät, olisi luettelonomaisesta säveltäjäesittelystä tullut aivan liian pitkä. Säveltäjät on esitelty tässä luvussa sukunimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä. Liitteessä 2 on luetteloituna kaikki teokset ja säveltäjät myös aakkosjärjestyksessä sekä eriteltyinä lauluihin ja urkuteoksiin. (Liite 2)

Toivo Elovaara (1907–1978) toimi Helsingin Käpylän seurakunnan kanttori-urkurina sekä musiikin teorian opettajana Sibelius-Akatemiassa. Hänen sävellystuotantonsa kuuluu yli 400 teosta, joista pääosa on kuoro- ja yksinlauluja. Lisäksi hän sävelsi orkesteri- kamari- ja soitinmusiikkia. Uruille hän sävelsi *Preludin E-duuri* (1949), joka oli tilaustyö Suolahden kirkon urkujen vihkijäisjuhlaan. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 519.)

Vesa Erkkilä (1957–) on toiminut kanttorina mm. Kiteellä ja Askolassa. Hän on ollut aktiivinen SLEY:n (Suomen Luterilainen evankeliumiyhdistys) toiminnassa sekä Lohtajan kirkkomusiikkijuhlilla. Sävellystuotantoon kuuluu hengellisiä lauluja ja kuoroteoksia, joista mainittakoon psalmiin 24 pohjaava laulu *Herran on maa*. Lisäksi hän on säveltänyt paljon gospelmusiikkia. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 595.)

Ilmari Hannikainen (1892–1955) oli pianonsoiton professorina Sibelius-Akatemiassa ja hänet tunnettiin lähinnä pianoteoksistaan. Hannikaisen ehkä tunnetuin hengellinen sävellys on *Matkamiehen virsi* (1921), jonka hän sävelsi Lauri-veljen muistolle Lontoossa. Urkuteoksia ovat *Surumarssi* (1922) ja *Suomalainen häämarssi* (1925). (Pajamo & Tuppurainen 2004, 449.)

Heikki Klemetti (1876–1953) oli yksi suomalaisen musiikkihistorian värikkäimpiä vaikuttajia. Klemetti oli järjestömiehenä, toimittajana, opettajana, kriitikko, kirjailijana, kuoronjohtajana ja tutkijana. Kuoromusiikin saralla hän oli yksi suomalaisen kuoromusiikin kehittäjistä ja hän työskenteli etenkin mieskuorojen parissa. Ylioppilaskunnan laulajat ja Suomen Laulu herättivät myös kansainvälistä huomiota. Klemetti oli myös säveltäjä. Hänen tuotantonsa on hyvin monipuolinen ja sisältää luonnollisesti paljon kuoromusiikkia, josta suurin osa oli kirkkomusiikkia. Hänen suhteensa kirkkoon ei kuitenkaan ollut

ihan mutkaton, sillä häntä eivät miellyttäneet kirkolliset seremoniat. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 315–320.)

Klemetti sävelsi paljon yksinlauluja ja urkuteoksia, ja teki kansanlaulu- ja marssisovituksia. Aamuvirrestä *Taas siunattu päivä nyt luo valoaan* tuli koko kansan suosikki. Urkuteoksista yksi tunnetuimpia ja soitetuimpia on *Preludi* (1921). Muita urkuteoksia ovat *Toccata chromatica* (1927), *Canzona* (1936) ja *Laetare Jerusalem* (1939). (Pajamo & Tuppurainen 2004, 410–412.)

Joonas Kokkonen (1921–2001) oli filosofian kandidaatti, diplomipianisti ja omien sanojensa mukaan itseoppinut säveltäjä. Kokkosen keskeisin sävellys on Paavo Ruotsalaisesta kertova ooppera *Viimeiset kiusaukset* (1975). Suuria kirkkomusiikkiteoksia ovat *Missa a cappella* (1963) ja *Laudatio Domini* (1966). Molemmat teokset on sävelletty kuusiääniselle kuorolle, mikä antaa mahdollisuuden kaksoiskuoron käyttöön. Kokkosen urkuteoksia ovat *Lux aeterna* (1974) ja *luxta crucem* (1979). Lisäksi hän sävelsi *Hääsoiton* (1968) ja *Surusoiton* (1969) uruille. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 560–564.)

Ilmari Krohn (1867–1960) oli virsimies henkeen ja vereen. Kiinnostuksen hän oli saanut verenerintönä isältään professori Julius Krohnilta. Ilmari Krohn väitteli filosofian tohtoriksi vuonna 1899 tutkimuksellaan *Über die Art und Entstehung der geistlichen Volksmelodien in Finnland*. Väitöskirjan sävelmät sisältyivät nuottikokoelmaan *Suomen Kansan Sävelmiä* (1898). Tutkimuksessa Krohn totesi, että kansansävelmät osoittautuivat vuoden 1701 virsikirjan sävelmien toisinnoiksi. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 262–270.)

Psalmit olivat Ilmari Krohnille tärkeitä ja hän pyrki psalmilaulun perinteen elvyttämiseen edellyttäen tieteellistä ja taiteellista tarkastelua. 80-vuotiaana Krohn sai valmiiksi koko 150 psalmin sävellystyön. Myös muu kirkollinen musiikki oli Krohnille tärkeää. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 350–352.)

Ilmari Krohn sävelsi kuoroteoksia, yksinlauluja sekä urkuteoksia. Krohnin säveltämä *Johannespassio* (1940) oli ensimmäinen suomalainen passio, johon Krohn oli hakenut virikkeitä Saksasta. Passion sisällön muodostivat kärsimysajan virret *Suo, Jeesus, kuinka piinattiin, Tulkaa kaikki katsokaatte* ja *Jeesus, Vapahtaja, sulle*. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 404–410.)

Krohnin urkuteoksista *Postludium* (1900) julkaistiin osana vuonna 1900 painettua Organistes Or-gelalbum – pohjoismaisten urkuteosten kokoelmaa. *Nyt ylös sieluni op. 18. nro 2* esitettiin valtio-päivien avajaisjumalanpalveluksessa vuonna 1917. *Pääsiäiskoitto op. 18 nro 1* on sävelletty sa-moihin aikoihin. Teos on samalla tapaa läpisävelletty kuten *Nyt ylös sieluni* ja soveltuvat kirkolliseen käyttöön. Krohnin urkusävellysten tuotanto päättyy *Iltahuokaus* -nimiseen teokseen. Samaa melo-diaa hän käytti oratoriossaan *Voittajat* (1935). (Urponen 2010, 148–149.)

Toivo Kuula (1883–1918) oli yksi suomalaisen musiikin neroista, mutta hänen säveltuotantonsa jäi lyhyeksi traagisen kuoleman kohdatessa vasta 35-vuotiaana. Kuulan kotitausta oli lestadiolainen ja hänen isänsä oli maallikkosaarnaaja, joka ei hyväksynyt muuta musiikkia kuin virret ja Siionin Laulut. Kirkkomusiikin osuus ei ole Kuulan tuotannossa suuri, mutta kaikesta sävellystuotannosta kumpuaa esiin lestadiolaisen kodin vaikutus, jossa se soi kuin jatkuvana basso continuona. Kuulan hengellisiä kuorolauluja ovat *Kun maan ja mantereen* (1918) ja *On Herran templiin tulla* (1918). Kuulan suurelle sekakuorolle ja suurelle orkesterille säveltämä *Stabat mater op. 25* jäi kesken-eräiseksi. Loppuosan viimeisteli Leevi Madetoja ja teos kantaesitettiin Suomen Säveltäjien Liiton järjestämässä Kuulan muistokonsertissa vuonna 1919. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 440–441.)

Kuulan kaksi urkuteosta ovat *Preludium op. 16b nro 1* (1909) ja *Intermezzo op. 16b nro 2* (1909). Preludium on pieni ja kaunis teos, joka on kuin suoraan alkusoitto-oppikirjasta. Teos onkin saanut jatkuvan paikan kirkollisen käyttömusiikin joukossa. Kun Preludium on muodollisesti hyvin jämää, on Intermezzossa vapaata musiikillista soinnutusta ja musiikin luovuutta. Kuula oli myös urkuri, sillä hän säesti konserteissa Alma-vaimoan ja soitti myös soolonumeroja. (Urponen 2010, 150–151.)

Taneli Kuusisto (1905–1988) oli kirkkomuusikko, opettaja ja Sibelius-Akatemian rehtori. Kuusisto oli monipuolinen muusikko: pianisti, urkuri ja säveltäjä. Kuusiston säveltämästä *Pastoralesta* (1926/1939) on vuosien saatossa tullut yksi suosituimmista suomalaisista urkuteoksista. Samoihin aikoihin sävelletty *Interludio* (1936) edustaa Pastoralen kanssa kansallisromanttista tyyliä, kun taas vuotta myöhemmin sävelletty *Introduzione & Fuga* (1937) edustaa jo klassisempaa tyyliä. (Urponen 2010, 151–153.)

Muita Kuusiston merkittäviä urkusävellyksiä ovat *Fantasia* hymnistä *Ramus virens olivarum* (1951) ja eläkevuosina syntynyt muunnelmateos *Oi Pyhä Henki, Herramme*, jota Kuusisto suunnitteli alun

perin Temppelinaukion kirkon vihkiäisiin. Kuusiston lauluista ylivoimaisesti suosituin on *Suomalainen rukous* (1939), joka on sävelletty Uuno Kailaan runoon. Vuonna 1986 laulu valittiin suomen- ja ruotsinkieliseen virsikirjaan. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 514–516.)

Sofie Lithenius (1847–1926) oli yksi viiden merkittävän suomalaisen kirkkomusiikin naissäveltäjän joukkoon kuuluva nainen. Muut ovat Ida Moberg (1859–1947), Lilli Leinberg (1856–1922), Elin von Pfaler ja Iina Karttunen (1887–1967). Lithenius oli opettaja ja toimi vuodesta 1887 alkaen Helsingissä kansakoulun- ja laulunopettajana. Hän toimitti useita laulukokoelmia koulujen käyttöön sekä sävelsi niihin omia lauluja mm. Topeliuksen teksteihin, kuten Pikku Lauri ja Jouluyö. Tunnetuin Litheniuksen laulu on *Ilta on tullut, Luojani* (1895), joka on otettu vuoden 1986 suomenkieliseen virsikirjaan. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 343–344.)

Leevi Madetoja (1887–1947) oli oululaissyntyinen säveltäjä, jonka tuotanto sisältää paljon hengellistä musiikkia. Madetoja sävelsi kolme vesperiä: Vesper kärsimysviikolla, Suvivesper ja Pyhäinpäivänvesper. Madetojan suuria kuoroteoksia ovat mieskuoroteos *De profundis* (1925), Psalmi 62 (1936) ja Psalmi 121 (1937). Espoon piispan vihkiäisiin hän sävelsi kantaatin *Karitsan lippu* (1934). Kuorolauluna ja yksinlauluna esitetystä laulusta *Ei mitään multa puutu* on tullut yksi kirkkokonserttien kestoosuskeista. Laulu on alun perin tunnetun pelimannin Elias Tallarin hautajaisiin sävelletty muistovirsi, joka perustuu psalmiin 23. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 446.)

Erkki Melartin (1875–1937) oli ennen kaikkea sinfonikko. Hänen neljäs suomalaista luontoa kuvaava *Kesäsinfoniansa* (1913) päättyy suvirteen: *Jo joutui armas aika*. 1920-luvulla Melartin sävelsi paljon hengellistä musiikkia. Yksi tunnetuimpia teoksia on Jussi Snellmanin tekstiin sävelletty *Isä meidän* -laulu. Melartinin kynästä on syntynyt myös useita virsimelodioita, kuten *Hyvyyden voiman ihmeelliseen suojaan* -virsi. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 445.)

Melartin sävelsi myös yhden urkuteoksen, jonka Elis Märtenson esitti ensimmäisen kerran Helsingissä 1936. Tämä *Festliches Präludium* (1931) on edelleen suomalaisten urkureiden ohjelmistossa. Teoksen alussa ja lopussa on itämaisia piirteitä ja väliosa on kehtolaulu. Teos julkaistiin Märtensonin toimittamassa *Suomalaisia urkusävellyksiä* -kokoelmassa. Myöhemmin sama teos on julkaistu *Organum Fennicum* -kokoelmassa, jonka toimitti Janne Raitio. (Urponen 2010, 165.)

Oskar Merikanto (1868–1924) oli urkuri ja pianisti. Häntä pidettiin johtavana urkutaiteilijana 1800-1900 vuosisatojen taitteen Suomessa ja myös Euroopassa hän oli tunnettu. Merikanto sävelsi monenlaista musiikkia. *Passacaglia fis-molli* (1912) on yksi suosituimmista hänen urkuteoksistaan. Merikanto oli myös opettajana Helsingin Musiikkiopistossa ja sai vuonna 1920 professorin arvonimen. Merikanto julkaisi kansainvälistä huomiota saaneen *Pedaalikoulun* vuonna 1912. Seuraavana vuonna hän suomensi Gustav Merkelin urkukoulun. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 330–331.)

Oopperalaulaja Abraham Ojanperän kanssa Merikanto järjesti vuosina 1895-1912 pääsiäiskonseretin Helsingin Johanneksen kirkossa. Näissä konserteissa esiintyi avustajina useita kuuluisia suomalaisia laulajattaria sekä pääesiintyjien oppilaita. Vuonna 1899 Merikanto sävelsi urkuteoksen *Fantasia* (Suomi surussa), joka sai ensiesityksessään poliittisen lopun, sillä yleisö nousi teoksen loppupuolen rytinässä vaistomaisesti seisomaan. Tämä oli ennen kuulumatonta, eivätkä kriitikot vielä uskaltaneet kirjoittaa siitä. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 335–334.)

Oskar Merikanto oli koko kansan säveltäjä ja hänen säveltämänsä lauluteokset ovat yhä laulutaitelijoiden ohjelmistossa. *Kevätlinnulle etelässä*, *Ma elän* ja *Pai, pai paitaressu* ovat esimerkkejä Merikannon rikkaasta sävelkulusta ja taiturimaisesta romanttisesta lyrisyydestään. Merikanto sävelsi myös ensimmäisen suomenkielisen oopperan, *Pohjan neidin* (1918). Muita Merikannon ooperoita olivat *Elinan surma* (1910) ja *Regina von Emmeritz* (1920). (Maasalo, 1969, 32–33.)

Merikannon urkuteoksia olivat myös *Sonaatti* (1887) ja *Surumarssi Zachris Topeliuksen kuoleman johdosta* op. 25 (1898). Merikanto sävelsi kolme lähtökappaletta juhlatilaisuuksia varten: *Postludium* I-III (1915?). Passacaglian lisäksi Merikannon yksi soitetuimmaksi nousseita sävellyksiä on pieni, kansanlaulunomainen *Rukous* (1923). Teos jäi tiettävästi Merikannon viimeiseksi ja julkaistiin vasta hänen kuolemansa jälkeen. Se julkaistiin *Suomen Musiikkilehden* muistonumeron liitteenä. Myöhemmin *Rukous* on julkaistu Janne Raition *Organum fennicum III* -kokoelmassa. (Urponen 2010, 173–188.)

Sakari Mononen (1928–1997) oli urkuri ja säveltäjä. Hän toimi myös Kuopion musiikkiopiston ja konservatorion teorian ja kirkkomusiikin opettajana. Sävellystyössä Monosta kiinnosti dodekafonia, joka vaihtui myöhemmin modernismiksi ja sen jälkeen polyfonisesti vapaatonaaliseksi. Tuotantoon kuuluu useita *Urkusonaatteja*, joista ensimmäinen on laajin 12-säveljärjestelmään tukeutuva teos vuodelta 1962. Mononen sävelsi myös muille instrumenteille, kuten puhaltimille ja lauluäänelle.

Monosta onkin nimitetty Savon Schönbergiksi ja uudisraivaajaksi, koska hän oli edistyksellinen ja rohkeni asua pääkaupunkiseudun ulkopuolella. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 528–530.)

Olavi Pesonen (1909–1993) valmistui kanttori-urkuriksi vuonna 1934 Helsingin kirkkomusiikkiopistosta. Pesonen piti ensimmäisen sävellyskonserttinsa vuonna 1936 ja suoritti vuonna 1939 urkujensoiton diplomitutkinnon Elis Mårtensonin johdolla. Hän toimi laulunopettajana ja urkurina, ja hänet oli kutsuttu moniin musiikkialan luottamustehtäviin. Hänet kuitenkin tunnetaan parhaiten kouluhallituksen musiikinopetuksen ylitarkastajan virastaan. Pesosen sävellystuotantoon kuuluu noin 100 yksinlaulua ja 140 kuoroteosta. Hän on säveltänyt kaksi sinfoniaa, lukuisia orkesteri- ja kamarimusiikkiteoksia sekä urkumusiikkia. Hengellisistä lauluista on tunnetuin *Herraa kiittäkäämme*, jonka hän sävelsi Väinö Malmivaaran runoon. Pesosen urkuteoksista mainittakoon *Jo joutui armas aika* (1931), *Fuga fantastica* (1939) ja *Ratki taivaassa* (1975). (Pajamo & Tuppurainen 2004, 521–522.)

Väinö Raitio (1891–1945) oli suurten orkesteriteosten säveltäjä. Raitio sävelsi kaksi oopperaa: *Jeftan tytär op. 30* (1927-1929) ja *Lyydian kuningas* (1937). Hän sävelsi orkesterille useita teoksia, kuten *Joutsenet op. 15* (1919), *Fantasia estatica op. 21* (1921) ja *Antigone op. 23* (1921-1922). Raitio sävelsi myös joitakin isoja kuoroteoksia, joista *Pyramidi op. 27* (1924-1925) on myöhäisromanttinen, muunnosointujen täyttämä kromaattinen fantasia. Teoksen kantaesitys oli vasta 1968 Yleisradion Musica nova -konserttisarjassa. (Maasalo, 1969, 189–208.)

Väinö Raitio sävelsi uruille useita merkittäviä teoksia, joita mm. 1900-luvun ehkä merkittävin urkutaiteilija Elis Mårtenson esitti konserteissaan. *Legenda op. 20 nro 1* on Raition toinen urkusävellyks ja alkuperäinen nimi *Poème suurille uruille* kuvastaa hänen ajatustaan teoksen olevan pienimuotoinen sinfoninen runoelma. Kaikki Raition urkuteokset ovat hyvin vähäeleisiä. Niiden värisävyt vaihtelevat milloin kansalaulusta otetulla melodialla tai niissä kuuluu uruille ominaista soittimellisuutta, jota Raitio värittää runsaalla mielikuvituksellaan. Janne Raitio mainitsee *Katsauksessaan suomalaiseen urkumusiikkiin* (1945) Väinö Raition säveltäneen kuusi urkuteknillisesti mielenkiintoista teosta, joista mainittakoon *Canzona* (1939), *Umbra beata* (1934), *Preludi* (1938) ja *Legenda*. (Urponen 2010, 199–205.)

Sulo Salonen (1899–1976) oli kanttori-urkuri ja kirkkomusiikin säveltäjä. Hän sävelsi paljon kuoro- ja laulumusiikkia. Uusklassisen kauden jälkeen Salonen innostui dodekafonisesta musiikista ja sävelsi yhden urkuteoksen, *Toccatan* (1955), joka perustui riviteknikkaan ja sarjallisuuteen. Salosen

myöhempi tuotanto oli vapaatonlisempää, jossa musiikin pohjavireenä on vokaalinen sointi-maailma. Salosen tuotannossa on vahva sija kuorolle ja uruille sävelletyssä jumalanpalvelusmu-siikissa. *Missa a cappella* (1958) on lajissaan ensimmäinen suomalainen kokonainen messu. Teos sai myös ulkomaista huomiota ja Salonen nostettiin jopa säveltäjien Hugo Distlerin ja Johann Nepomuk Davidin rinnalle. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 509–511.)

Salosen urkuteokset hakevat teemansa suomalaisista hengellisistä kansansävelmistä. Eniten esi-tettyjä ovat olleet muunnelmasarjat eli partitat, kuten *Nyt vielä etehesi* (1942) ja *Sen suven suloi-suutta* (1942). Salonen sävelsi myös ensimmäisen suomalaisen urkumessun *Missa de temporen*. Salosen merkittävimpänä teoksena pidetään vuonna 1962 valmistunutta *Requemia*. Teos nosti Salosen yhdeksi koko maamme eturivin säveltäjistä Erkki Salmenhaaran mukaan. Requiemin li-säksi Salonen ehti säveltää lukuisia juhlakantaatteja, vokaaliteoksia, motetteja ja koraali-introituk-sia. Harald Andersén kirjoitti muistokirjoituksessaan Pienessä Musiikkilehdessä: "Soinnillisessa mielessä Salonen ei ole varsinainen uudistaja. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että hän olisi tyytynyt sovinnaisiin soinnillisiin ratkaisuihin." "Melodian muodostuksessa Salonen noudattaa ka-run pidättyväistä linjaa eikä milloinkaan sorru banaalisuuteen. Hänen perehtyneisyytensä gregori-aaniseen lauluun on tässä suhteessa ollut apuna ja kurissapitäjänä." (Pajamo & Tuppurainen 2004, 511–512.)

Ahti Sonninen (1914–1984) oli Kajaanin seminaarista valmistunut kansakoulunopettaja, joka opettajan työn ohella opiskeli Sibelius-Akatemiassa ja myöhemmin opetti sen koulumusiikkiosas-tolla. Sonninen oli merkittävä käyttömusiikin säveltäjä ja aktiivinen järjestömies. Hänen baletti Pessi ja Illusia (1952) oli aikansa huomionherättäjä. Sonninen sävelsi myös oopperan Haavruuva (1971) sekä useita laulu- ja kuoroteoksia, joista mainittakoon suosittu sarja Viisi laulua Raamatun sanoihin (1957) ja kantaatti Kunniava veisatkaa (1977). Lisäksi Sonninen teki paljon sovituksia hengellisiin kansanlaulusävelmiin. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 559.)

Kari Tikka (1946–) on kapellimestari ja oboisti. Hän on toiminut oboistina ja kapellimestarina eri orkestereissa. Tikka on myös säveltänyt joukon suosituksi nousseita hengellisiä lauluja. *Viisi laulua Raamatun sanoihin* -sarjaan sisältyvä *Armolaulu* (1976) on näistä ehkä suosituin. Tikka on sävel-tänyt myös oopperoita, oratorioita ja kuoroteoksia. Yksi laajamuotoisimpia teoksia on ooppera Lut-her, joka kantaesitettiin vuonna 2000 Helsingin Tempeliahaukion kirkossa. Oopperassa Tikka on käyttänyt Lutherin virsiä, kuten *Enkeli taivaan* ja *Jumala ompe linnamme*. Oopperaa on esitetty

myös ulkomailla. Lisäksi Tikka on säveltänyt urkusonaatin ja kamarimusiikkia sekä liturgista käytösmusiikkia. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 541–543.)

Harri Viitanen (1954–) on urkuri ja säveltäjä, jonka vapaamuotoiset urkusävellykset ovat saaneet innoitusta lintujen äänistä. Etenkin satakielen ja mustarastaan laulu on ollut usean teoksen lähtökohtana. Mutta myös ranskalaisen Oliver Messiaenin oppilaan Francois-Bernard Mâchen vaikutus on ollut merkittävää Viitanen teosten kehitystiellä. Esimerkiksi urkukonsertossa *Firmamentum* (1985–1988) kuuluu luonnonäänet, joita säveltäjä muokkaa tietokoneen avulla. Paras esimerkki kuitenkin lienee *Images d'oiseau pour orgue* (1992) eli Lintukuvia uruille -teos, jossa esiintyvät satakieli, kirjosiippo, mustarastas ja talitiainen. Viitanen on säveltänyt myös kirkollisia kuoroteoksia, joista iso osa on syntynyt tilauksesta. Tekstimotetti *Muista, Jaakob* (2001) on Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin osaston tilaus 50-vuotisjuhlahjumanpalvelukseen. Teos on sävelletty miesäänille ja uruille. Muita urkuteoksia ovat mm. partita *Jo joutui armas aika* (1977), *Kyrie, passacaglia ja fuuga* (1981) sekä yli 200 koraalialkusoittoa. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 547–548.)

5 KONSERTTIOHJELMAN SUUNNITTELU

Arkistonselvityksen ja säveltäjäkartoituksen jälkeen oli aika suunnitella opinnäytetyöhön liittyvä taiteellinen osio eli kirkkokonsertti. Nimeksi valikoitui Suomalainen rukous – Suomi 100 vuotta -kirkkokonsertti. Koska ohjelmistossa tulisi olemaan laulu- ja urkumusiikkia, tarvitsin konsertin onnistumiseksi myös laulajan. Laulajaksi valitsin tunnetun oululaisen baritonin ja oopperalaulajan Juhani Alakärpän. Alakärpän kanssa olin tehnyt jo vuosia yhteistyötä ja olimme konsertoineet eri puolilla Suomea esittäen joulumusiikkia sekä hengellistä ja klassista ohjelmistoa.

5.1 Esitettävien teosten valinta

Ohjelmiston suunnittelu oli alkuvaiheessa toivottoman tuntuista, sillä hienoja teoksia oli valtavasti ja joidenkin teosten poisrajaaminen tuntui lähes mahdottomalta. Esimerkiksi Sibeliuksen *Intrada* oli arkistotutkimuksen perusteella yksi esitetyimmistä teoksista, mutta omasta mielestäni se oli jopa turhankin tuttu kuulijoille. Siksi Vile Urposen kirja *Intomielisen nuoruuden vääjäämätöntä voimaa* oli oikea aarreaitta, kun etenkin urkuteoksia valittiin konserttiohjelmaan.

Urposen teoksesta löytyi loppupuolelta luettelo, jossa oli mainittu muutamia aivan outoja säveltäjiä, kuten Viljo Mikkola, Fredrik Isacsson ja John Granlund. Heidän teoksiaan ei löytynyt kustannettuina, ja niinpä tilasin kopiot Turusta Sibelius museosta ja sain kaikkiin teoksiin myös esitysluvat. Saadusta aineistosta konserttiohjelmaan valikoitui Viljo Mikkolan *Juhlamarssi – Itsenäisen Suomen juhlamarssi*, jonka hän oli säveltänyt aivan Suomen itsenäisyyden kynnyksellä vuonna 1918. Mikkolalta tuli valituksi myös toinen teos, *Kehtolaulu* (1921). Kehtolaulu oli alun perin osa orkesterisarjaa, josta hän teki sovituksen uruille. Kun Juhlamarssi oli mahtipontinen ja puhkui isänmaallisuutta, oli Kehtolaulu aivan eri maata. Kehtolaulussa oli kansanomaista, jopa alakuloista tanssillisuutta ja suomalaista mielenmaisemaa. Näistä kumpaakaan teosta ei tiettävästi ole aikaisemmin esitetty Oulussa.

Ohjelman rungosta ajattelin, että se olisi kuin messu, jossa vuorottelisivat laulut ja urkumusiikki. Siksi konsertin aloituskappaleeksi valikoitui Toivo Kuulan *Preludi op. 16b nro 1*, joka oli hiljaisuudesta alkava kaunis sisään soitto, joka antoi pohjaa seuraavalle teokselle, Mikkolan *Juhlamarssille*.

Suomalainen rukous -laulu valittiin konsertin ensimmäiseksi lauluksi. Olihan tämä Taneli Kuusiston sävellys ollut yksi esitetyimpiä teoksia Oulun tuomiokirkon kirkkokonserteissa. Tämän ikään kuin messun alkurukouksen jälkeen oli virren vuoro, Oskar Merikannon *Oi, muistatko vielä sen virren* -laulu, ja heti sen perään suosittu kansanlaulu *Täällä Pohjantähden alla* oli kuin luonnollinen jatko ohjelmalle.

Tämän jälkeen ohjelmassa oli jälleen pienen rukouksen aika ja sen täytti Oskar Merikannon urku-teos, *Rukous*. Merikannon kauniin pienen sävelteoksen jälkeen oli Taneli Kuusiston erittäin suosittu *Pastorale*n op. 18 nro 2 vuoro. Seuraavana ohjelmassa oli saarnan vuoro ja saarnalauluiksi valittiin Leevi Madetojan *Ei mitään multa puutu* ja Olavi Pesosen *Herraa kiittäkäämme* op. 5 nro 1. Pesonen sävelsi tämän hienon laulun Väinö Malmivaaran runoon. Teos huipentuu loisteliaaseen fortetfortissimoon, jossa myös laulusolistin kyvyt pääsivät esille.

Ohjelman huippukohtaa oli hyvä jatkaa arkistoseelvityksen perusteella erittäin suositulla Heikki Klemetin *Preludilla* op. 23. nro 1. Preludin jälkeen ohjelmaa taittui lopun kolmea laulua kohti Viljo Mikolan *Kehtolaululla*.

Tämän jälkeen oli jälleen rukouksen aika. Teos oli Oskar Merikannon *Rukous (Ave Maria)* op. 40 nro 2, ja heti perään tuli Ilmari Hannikaisen *Isä meidän*.

Ohjelman päätteeksi valittiin Armas Maasalon *Rukous* op. 6, jonka Maasalo sävelsi Hilja Haahden runoon. Mielestäni ohjelmasta tuli erittäin hieno ja valmis kokonaisuus, jota voi hyödyntää jälkeenpäin, kun tarvitaan suomalaista tai isänmaallista ohjelmistoa kirkkokonsertteihin. Tämän konsertin ohjelma ja taustatutkimukset ovat vapaasti muusikoiden käytettävissä. Tämän opinnäytetyön liitteenä on konserttiohjelma, jossa on myös lyhyet säveltäjäesittelyt. (Liite 3.)

5.2 Esitettävien teoksien harjoitusprosessi

Kun ohjelmaan liittyvä selvitys- ja pohjatyö valmistui, oli harjoitusten aika. Urkuteoksia harjoiteltiin aluksi kotiuruillani Kärsämäellä ja myös Oulun tuomiokirkossa. Pääpaino kaikkien konsertissa esitettävien urkuteosten harjoittelulle oli luonnollisesti konsertin esityspaikassa Oulun tuomiokirkossa.

Sain sovittua ylimääräisiä harjoituskertoja Oulun tuomiokirkkoseurakunnan urkurin Peter Marosvárin kanssa. Vaikka tuomiokirkon varaustilanne oli keväällä 2017 varsin tiukka, pääsin kuitenkin hyvin harjoittelemaan siellä. Harjoittelu sujui suunnitellusti koko kevään ajan, mutta huhtikuussa loukkasin vasemman olkapääni. Näytti siltä, että koko opinnäytekonsertti pitäisi siirtää myöhäisempään ajankohtaan. Sain kuitenkin nopeasti akuuttia hoitoa vaivaan, ja niinpä kenraaliharjoituskonsertti pidettiin sunnuntaina huhtikuun 30. päivänä Vetelin kirkossa.

Vetelin kirkko valikoitui harjoituskonsertin pitopaikaksi siksi, että sieltä löytyi saman aikakauden kolmisormioiset Kangasalan urkutehtaan urut. Uruissa oli vain sellainen ero, että siinä ei ollut sähköistä esirekisteröintikoneistoa eli setzeriä, kuten Oulun tuomiokirkon urussa on. Se antoi vain omanlaisensa haasteen rekisteröintien tekemiseen, koska käytössä oli vain neljä manuaalista esirekisteröintimahdollisuutta. Osassa teoksia rekisteröinnit vaihtuivat nopeasti tahti tahdilta. Tämäkin oli hyvää harjoitusta konsertin myöhemmille esityksille.

Urkuteosten rinnalla harjoittelin konserttiin valittujen laulujen säestyksiä aluksi yksin Oulun tuomiokirkossa. Opinnäytekonsertin lähestyessä pidimme kolmet yhteisharjoitukset baritoni Juhani Alakärpän kanssa Oulussa. Yhteisharjoituksissa hioimme lähinnä rekisteröintien sopivuutta ja erilaisia hengityksen ajoituksia sekä haimme yhteistä tulkintaa teoksille.

5.3 Konsertin toteuttaminen Oulun tuomiokirkossa

Jotta konsertti voitiin toteuttaa Oulun tuomiokirkossa, piti tehdä virallinen konserttisopimus Oulun tuomiokirkkoseurakunnan kanssa. Sopimuksessa määriteltiin mm. ohjelmamyynnistä ja tuomiokirkon vuokrasta. Olimme päättäneet heti alussa Juhani Alakärpän kanssa, että konserttiin myydään ohjelmia kymmenen euron hinnalla. Tämän vuoksi Oulun tuomiokirkkoseurakunta vaati virallisen konserttisopimuksen laatimisen. Mikäli ohjelmia ei olisi myyty, konsertti olisi voitu pitää täysin ilmaiskonserttina ja tällöin seurakunta ei olisi perinyt kirkosta erillistä konserttivuokraa.

Ohjelman alkuosa päätettiin esittää urkuparvelta ja laulut säestettiin Oulun tuomiokirkon pääuruilla, jotka ovat Kangasalan urkutehtaan valmistamat kolmisormioiset urut. Loppuosan kolme laulua päätettiin esittää edestä alttarin kuorista pianosäestyksellä. Tällä tavalla ohjelmaan saatiin tarvittavaa rytmisiä ja draamallista syvyyttä.

Opinnäytetyöhön liittyvän Suomalainen rukous – kirkkokonsertin ajankohdaksi valittiin keskiviikko 10.5.2017. Konsertti-iltana kirkossa oli runsaasti yleisöä ja konsertti onnistui hyvin. Tietenkin tällainen konsertti poikkesi paljon normaaleista konserteista, joita olin soittanut kymmenittäin vuosittain. Tieto siitä, että arvostelulautakunta seuraa jokaista pienäkin musiikissa tapahtuvaa yllättävää muutosta tai virhettä, tuo oman jännityksensä soittamiseen. Onneksi konserttikumppanina ollut baritoni Juhani Alakärppä on erittäin kokenut konserttilaulaja ja hänen varmuutensa antoi itsellenikin lisää itseluottamusta.

Vaikka harjoitukset ja kaikki muut esivalmistelut olivat sujuneet loistavasti niin silti voi tapahtua yllättäviä asioita. Eräässä teoksessa minulta sekosivat miltä sormiolta piti mitään soittaa. Sitä ei kuulemma edes lautakunta huomannut. Yleisön kommentit konsertista olivat kauttaaltaan erinomaisia. Lautakunta kiitteli myös konserttia ja etenkin urkujen rekisteröinnit ja paisutuskaapin käyttö olivat olleet erinomaisia. Konsertin kokonaisuus ja sen suunnittelu, markkinointi mukaan lukien, saivat lautakunnalta erinomaisen arvioinnin.

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni aloittamisen ajankohta sattui Suomi 100 juhlavuoteen 2017, kun Pyhännän kunta tilasi baritoni Juhani Alakärpältä ja minulta juhlavuoteen liittyvän kirkkokonsertin. Tämän konsertin suunnittelu avasi mielenkiintoisen tien koko opinnäytetyön syntymiselle.

Alun perin oli ajatus toteuttaa konsertti vain Oulun tuomiokirkossa ja Pyhännällä, mutta harjoitusten edistyessä keväällä 2017 aloimme pohtia laajempaa konserttikiertuetta. Siksipä markkinoimme konserttia seurakuntiin ja kuntiin sähköpostitse. Tämä postitus sai aikaiseksi yllättävän ison kiinnostuksen. Mikäli kaikki kiinnostuneet olisivat lopulta tilanneet konsertin, olisimme joutuneet pitämään niitä lähes parikymmentä. Lopulta konsertit toteutettiin yhdellätoista paikkakunnalla. Oulun tuomiokirkossa päädyimme järjestämään yleisön pyynnöstä konsertin vielä uudelleen syksyllä 2017.

Esitetyt konsertit:

Esityspäivä	Paikka	Klo
sunnuntai 30.4.2017	Vetelin kirkko	15.00
keskiviikko 10.5.2017	Oulun tuomiokirkko	18.00
perjantai 7.7.2017	Taivalkosken kirkko	20.00
sunnuntai 9.7.2017	Posion kirkko	15.00
sunnuntai 16.7.2017	Kärsämäen kirkko	19.00
sunnuntai 23.7.2017	Reisjärven kirkko	19.00
sunnuntai 27.8.2017	Rovaniemen kirkko	18.00
torstai 14.9.2017	Pyhännän kirkko	19.00
sunnuntai 24.9.2017	Oulun tuomiokirkko	18.00
sunnuntai 8.10.2017	Jyväskylän Kaupunginkirkko	18.00
keskiviikko 11.10.2017	Oulunsalon kirkko	19.00

Joitakin asioita olisi voinut tehdä toisin. Esimerkiksi ohjelmiston valinta olisi voinut olla toisenlainen ja sitä olisi voinut rajata isänmaallisten laulujen suuntaan. Toisaalta ajatuksena oli alun perin ra-

kentaa konsertti siltä pohjalta, mitä arkistoseelvityksen ja kirjallisuuden pohjalta löytyisi tietoa nimenomaan kirkkokonserteissa esitetyistä teoksista. Kirjallisuudesta vastausta ei juurikaan löytynyt, vaan enemmän piti turvautua arkistoseelvitykseen. Hyvän lisän teosvalinnoille antoi Ville Urposen erittäin ansioitunut suomalaisesta urkumusiikista ennen maailmansotaa kertova kirja, *Intomielisen nuoruuden vääjäämätöntä voimaa*. Urposen kirja antoi hyvän pohjan kahden Viljo Mikkolan urkuteoksen valinnalle. Nämä teokset saivat myös ihastusta ja ihmetystä aikaiseksi yleisön keskuudessa.

Urkuteosten valinnassa olisi voinut ottaa joitakin isompia teoksia esittelyyn, kuten John Granlundin *Passacaglia*. Kyseinen teos löytyi Ville Urposen edellä mainitun kirjan lopussa olevasta teosluettelosta ja käsikirjoitetun nuotin kopion sain tilattua Sibelius museosta Turusta. Teos päättyi lopulta urkujensoiton C-tutkintokonsertin ohjelmistoon eli tämän opinnäytetyön pohjatyöllä oli merkitystä myös toiseen oman opiskeluni kannalta merkittävään asiaan. Kirjoitin nuotin puhtaaksi Sibelius-ohjelmalla. Nuotti odottaa jatkotoimia ja viimeistelyä sekä sen jälkeen nuottikustantajan etsimistä. Tämän opinnäytetyön pohjatöissä löytyi myös muita hienoja urkuteoksia, joista saataneen kuulla jatkossa enemmänkin. Tarkoitus on hiljalleen valmistaa teos teokselta niitä esityskuntoon. Yksi mielenkiintoisimmista tulevista teoksista on John Granlundin kolmiosainen, erittäin hieno ja taitavasti sävelletty *Urkusonaatti*.

Johtopäätöksenä opinnäytetyöstäni voin sanoa, että innostuin enemmän soittamaan nimenomaan suomalaista urkumusiikkia. Suomalainen rukous -kirkkokonsertti oli mielestäni erittäin onnistunut kokonaisuus, jota toivon urkureiden, kanttoreiden ja laulajien hyödyntävänä joko valmiina kokonaisuutena tai osittain. Yksi asia jäi kuitenkin mietityttämään: olisiko yleisöä pitänyt kosiskella ”raflaavammalla” konsertin nimellä tai jopa enemmän kansaan menevillä ohjelmistovalinnoilla. Mielestäni näin ei olisi kuitenkaan saanut tehdä. Seison vahvasti nyt toteutetun konsertin ohjelmiston ja esityksien takana.

Erityiskiitokset on annettava loistavalle laulutaitelijalle ja -pedagogille Juhani Alakärpälle. Suomalaisuus on hieno asia ja se kantaa myös ystävydessä ja yhteistyössä vuosikymmenestä toiseen.

LÄHTEET

Maasalo, K. 1969. Suomalaisia sävellyksiä II. Melartinista Kilpiseen. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Pajamo, R. & Tuppurainen, E. 2004, Suomen musiikin historia. Kirkkomusiikki. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Vainio, M. & Savolainen, P. 2006, Suomi herää. Mistä on suomalaisuus tehty. Jyväskylä: Minervakustannus.

Urponen, V. 2010. Intomielisen nuoruuden vääjäämätöntä voimaa. Suomalainen urkumusiikki toiseen maailmansotaan asti. Helsinki: Sibelius-Akatemia, Kirkkomusiikin osasto.

27.1.46.

LEA PILTTI

Kirkkokonsertti

OHJELMA

Urkusoolo

HÄNDEL..... Aaria orat. Josua
 HAYDN Aaria orat. Luominen
 SCHUBERT Du bist die Ruh
 Litanei
 MERIKANTO Rukous
 Laulaja taivaan portilla
 Päivänousu kultaa kirkkomaan

Urkusoolo

HANNIKAINEN Fader vår
 Att dö en kvällstund
 Det gäller
 KUUSISTO Suomalainen rukous
 KUULA Kesäyö kirkkomaalla
 MELARTIN - HAAPASALO Kanteleeni
 MOZART Alleluia

KONSERTTI-TOIMISTO FAZER

20.3.57

VENNI KUOSMA

Urkukonsertti

OHJELMA:

BACH Preludi ja fuuga G-duuri
 (1685-1750)
 " Kolme urkukoraalia
 " Toccata ja fuuga d-molli

SAINT-SAËNS Élévation
 (1835-1921)
 BOSSI Kansanlaulu
 (1861-1925)
 ELOVAARA Urkukoraali
 (1907-)
 KUUSISTO Pastoraali
 (1905-)

REGER Johdanto ja Passacaglia f-molli
 (1873-1916)

Bertta Sipilä

KIRKKOKONSERTTI

OULUN TUOMIOKIRKOSSA
 sunnuntaina 12. 3. 1950 klo 19.30

Avustaa: Dir. mus. *Vino Jussila*

OHJELMA

JOH. SEB. BACH Agnus Dei (Aaria h-molli
 messusta)
 F. MENDELSSOHN-BARTHOLDY Jerusalem (aaria orat.
 "Paulus")
 MAX REGER Marian kehtolaulu
 FR. HANDEL Hän pilkan kärsi (aaria
 orat. "Messias")

HENRI RABAUD Miserere
 FRANZ SCHUBERT Ave Maria
 KLEMETTI Preludi G-duuri (urku-
 soolo)

SULHO RANTA Kellot kaikuu
 KLEMETTI Iltalaulu
 KILPINEN Vanha kirkko
 MAASALO Hän suuri on ihmeellinen
 JOH. SEB. BACH Mua armahda (Matheus-
 Passiosta)

Konserttitoimisto P. Kaijanen, Oulu.

28.4.1973.

Mauno Kuusisto
Pentti Savolainen

KIRKKOKONSERTTI

Laulu: MAUNO KUUSISTO
 Urut: PENTTI SAVOLAINEN
 Tuomiokirkossa lauantaina, 28.4. klo 19

Ahti Sonninen, sov. Koska valaisee kointähtönen
 Armas Maasalo Oi, Isä, vanhuudessa
 " Ratki taivoassa
 Taneli Kuusisto Iltavirsi
 " Sun risti juureen
 " Iltarukous

Urkusoolo
 J. S. Bach Laske murhe laughtumaan
 " Oi muista mua
 " Valos anna mulle koittaa
 " Pois sammui kirkos päivä
 " Suur on rakkaus, armo Herran
 C. Franck Panis Angelicus
 H. Monk Oi Herra luoksein jää

Ohjelma 4: -

KONSERTTI
Oulun tuomiokirkossa
sunnuntaina
21.9.1980 kello 19.00

JORMA HYNNINEN TAUNO AIKÄÄ	laulu urut
O Merikanto	Passacaglia (fis)
O Merikanto T Kuusisto	Kun saapuu Herra Zebaoth (Leino) Sun ristiis juureen (Waltari)
F Mendelssohn	Sonaatti n:o 6 (Muunnelmia koraalista Sä taivaallinen isämme)
F Mendelssohn	Mua Herra armahda (oratoriosta Paulus)
L van Beethoven	Rukous (Gellert) Lähimmäisen rakkaus (Gellert) Katumuslaulu (Gellert)
J S Bach	Urkukoraali Mä uskon yhteen Jumalaan
J S Bach	Mä surren myöhään varhain Viel elää Hän
J S Bach	Preludi ja fuuga (g)

Ohjelma 15:-
Lapset ja eläkeläiset 10:-

KIRKKOKONSERTTI

Oulun tuomiokirkossa
tiistaina 24.4.1990 klo 19
Juha Kotilainen, laulu
Erkki Krohn, urut

D. Buxtehude	Toccata ja fuuga F
A. Dvorak	Viisi laulua rasmatur teksteihin Herraa ympäröi pilvet ja hämäryys Herra mulle suoja oot Herra kuule huutoni mun Herra on mun paimenein Herra, Herra sulle tahdon laulaa
C.F. Händel	Verdi Prati Arioso
J. Kokkonen	Iuxta Crucem
E. Väätäinen	Kolme hiljaista laulua Sumussa Kiirastorstai Vapahtaja
S. Mononen	Ilta Autuas se mies
S. Nummi	Metsässä Hyräily
I. Krohn	Lapsen lailla Nyt ylös sieluni Koraalifantasia uruille

Ohjelma 10,-

URKUKONSERTTI

Tuomiokirkossa 16.9. klo 17

EINAR ISACSON

Ohjelma

Einar Isacson: (1942)	Invocatio (1961/62)
Taneli Kuusisto: (1905)	Pastorale op. 18 nro 2
Olivier Messiaen:	Les enfants de Die - Jumalan lapset (sarjasta La nativité du Seigneur - Kristuksen syntymästä) 1935 Mutta kaikille, jotka ottivat hänet vastaan, hän antoi voiman tulla Jumalan lapsiksi. Jumala on lähettänyt meidän sydämeemme Poikansa Hengen, joka huutaa: Abba! Isä!
H. Scheidemann: (1596-1663)	Koraali-fantasia In dich hab ich gehoffet, Herr (Sinuhun, Herra, uskallan, v. 359)
J. S. Bach: (1685-1750)	Nun freut euch, lieben Christen g'mein (Iloitkaa, kaikki kristityt, v. 302)
J.S. Bach:	Fantasia - G-duuri
Knut Nystedt:	Tu es Petrus - Sinä olet Pietari (Op. 69 1974) Ja minä sanon sinulle: Sinä olet Pietari ja tälle kalliolle minä rakennan seura- kuntani, ja tuonelan portit eivät sitä voita. Matt. 16:18

Ohjelma 10:-

KONSERTTI
tuomiokirkossa to 22.7.1993 klo 19

Nannu Ilmolahti, laulu
Maija Tynkkynen, urut

OHJELMA

Alessandro Stradella 1644-1682: Pieta, Signore (Rukous) Georg Friedrich Händel 1685-1759: Soi, kiitos soi
Carl Philipp Emmanuel Bach 1714-1788: Sonaatti a-molli - Allegro assai-Adagio-Allegro
Felix Mendelssohn 1809-1847: Es ist genug (Oratoriosta Elias) Ludwig van Beethoven 1770-1827: Soi taivaat kiitosta
Felix Mendelssohn: Praeludium II G
Vesa Erkkilä 1956-: Herran on maa (Ps. 24) Hän nöyryytti itsensä (Fil. 2:8-11) Siinä on rakkaus (1. Joh. 4:10-11)
Taneli Kuusisto 1905-1988: Pastorale
Taneli Kuusisto: Oi Natsarealainen Albert May Malotte: Isä meidän

Ohjelma 20,-

TUOMIOKIRKOSSA

KONSERTTI SU 4.10.1987 klo 19

JUHANI HAAPASALO urut
ERKKI RAJAMÄKKI baritoni

Saksalainen sävelmä 1500-luvulta	Oi armon lähde ainoa, virsi 278
Johann Sebastian Bach (1685 - 1750)	- 1. säkeistönä Bachin urkukoraali - säkeistöt 2 - 3 laulaa seurakunta - 4. säkeistönä Bachin koraaliresitatiivi - säkeistöt 5 - 6 seurakunta - 7. säkeistönä Bachin kantaattikoraali - 8. säkeistö kaikki yhdessä
Felix Mendelssohn- Bartholdy (1809-1847)	On Herramme armahtavainen (resitatiivi ja aaria koraalikantaas- tista 'Armahda, Herra Jumala') Gott, sei mir gnädig (aaria oratoriosta Paulus)
Dietrich Buxtehude (1637 - 1707)	Toccata g-molli Soolokantaatti 'Autuaat ne'
Joonas Kokkonen (s. 1921)	Heitän keskelle ihmismerta tulisen verkon (Paavon monologi oopperasta 'Viimeiset kiusaukset')
Leevi Madetoja (1887 - 1947)	Kotihin mielin Ei mitään multa poutu
Taneli Kuusisto (s. 1908)	Iltarukous Iltavirsi

Ohjelma 10,-

OHJELMA

Johann Sebastian Bach 1685-1750

Urkukoraali Christ, unser Herr, zum Jordan
kam

Ich folge dir (Johannes-passio)

Georg Friedrich Händel 1685-1759

How beautiful are the feet (Messias-orato-
rio)
Rejoice (Messias-oratorio)

Heikki Klemetti 1876-1953
Prelodi G-duuri

Armas Maasalo 1885-1969
Hän suuri on, ihmeellinen (sovitus)
Ah, armahin Vapahtaja (sovitus)
Tuuhansin kielen

Oskar Merikanto 1868-1924

Rukous

Kiitos, sulle Jumalani
Hämärissä
Laulaja taivaan portilla
Oi muistatko vielä sen virren
Ave Maria (rukous)

20 mk

Arkistotutkimusluettelo		
Pekka Luukkonen		
Opinnäytetyöhön liittyvä arkistotutkimus		
Oulun seurakuntien keskusarkisto		
19.01.2017-		
Oulun tuomiokirkossa esitettyjä suomalaisia laulu- ja urkuteoksia vuosien 1940 - 2010 välisenä aikana		
1. Yksinlaulut		
Säveltäjä	Teos	Esityskertoja
Elovaara Toivo	Ora pro nobis (Rukoile edestämme)	3
	Oi Herra, ethän hylkää meitä	2
Erkkilä Vesa	Hän nöyryytti itsensä	2
	Siinä on rakkaus	3
Hannikainen Ilmari	Kotomaamme	2
	Kaikki Jeesukselle	3
	Matkamiehen virsi	2
	Rauha	2
	Isä meidän	3
	Maan korvessa (Suojelusenkeli)	3
Immonen J	Via dolorosa	3
Karanko Yrjö	Tule Jeesus ja siunaa lasta	2
Klemetti Heikki	Iltalaulu	2
	Jerusalem	2
Kilpinen Yrjö	Vanha kirkko	2
Kokkonen Joonas	Heitän keskelle ihmismerta tulisen verkon	2
	(Paavon monologi oopp. Viimeiset kiusaukset	
Krohn Ilmari	Lapsen lailla	4
	On kaunis synnyinmaamme	1
Kuusisto Taneli	Suomalainen rukous	7
	Sun ristic juurehen	16
	Iltarukous	3
	Maan ja taivaan luojan (sov. T. Kuusisto)	3
	Iltavirsi	4
	Oi natsarealainen	2
	Rukous	2
Lithenius S	Levolle lasken Luojani	3

Maasalo Armas	Hän suuri on ihmeellinen	2
	Tuhansin kielin	6
	Rukous	3
	Oi, Isä, vanhuudessa	3
	Ah, armahin Vapahtaja	4
Madetoja Leevi	Kotihin mielen	5
	Ei mitään multa puutu	8
	Tähtitaivas	3
Melartin Erkki	Isä meidän	2
	Rauhan rukous	3
	Recordare	
Melartin - Haapasalo	Kanteleeni	4
Merikanto Oskar	Rukous (Ave Maria)	6
	Laulaja taivaan portilla	3
	Kiitos sulle Jumalani	7
	Oi, muistatko vielä sen virren	8
	Rukous	4
	Kun saapuu Herra Zebaoth	2
Mononen Sakari	Ilta	2
	Autuas se mies	2
Nummi Seppo	Metsässä	2
	Hyräily	2
Nyberg Mikael	Rauhalla ei loppua	2
Pesonen Olavi	Herraa kiittäkäämme	5
Salonen Sulo	Taivaassa	2
	Jeesu Natsarealainen	2
Sonninen Ahti	Koska valaissee	4
	Herra, Sinun armos	2
	Herra on minun paimeneni	2
	Minun sydämeni on valmis, Jumala	4
	Alpha est et O	3
	Iltalaulu	2
	Kiitosvirsi	2
	Herra, sinun armosi ulottuu taivaisiin	2
	Laulakaa Jumalalle	2
	Iltavirsi	2
Strähle L. J. G.	Mä katselen Golgatalle päin	2
Tikka Kari	Pyhän Hengen kirkkorukous	2
	Herran siunaus	2
	Armolaulu	3
Väätäinen E	Kolme hiljaista laulua (Sumussa, Kiirastorstai, Vapahtaja)	2

2. Urkuteokset		
Säveltäjä	Teos	Esityskertoja
Klemetti Heikki	Preludi G-duuri	9
	Canzona	2
Kokkonen Joonas	Lux aeterna	4
	luxta Crucem	3
Krohn Ilmari	Nyt ylös sieluni - Koraalifantasia	5
Kuula Toivo	Preludi E-molli	4
Kuusisto Taneli	Pastorale	5
	Ramus virens olivarum - Fantasia	2
	Triptyykki op. 70, fantasia uruille	2
Maasalo Armas	Koitto ylhäältä (improvisaatio suom. Kansankoraalista)	4
Merikanto Oskar	Passacaglia fis op. 80	4
	Fantasia ja koraali "Oi Herra, siunaa Suomen kansa"	2
	Postludium op. 80 nro 1 Es-duuri (Lähtökappale)	2
Raitio Väinö	Legenda op. 20 nro 1	2
	Runoelma "Ubmra beata"	2
Sallinen Aulis	Chaconne	2
Salonen Sulo	Partita Se suven suloisuutta	4
	Partita Nyt vielä etehesi	7
Sibelius Jean	Intrada	16
Viitala Mauri	Toccat	2
Viitanen Harri	Partita "Jo joutui armas aika"	2
	Kyrie, passacaglia ja fuuga	2

"Suomalainen rukous" – Suomi 100 vuotta, kirkkokonsertti

Oululainen baritoni Juhani Alakärppä ja kärsämäinen pianisti-urkuri-opiskelija Pekka Luukkonen ovat koonneet mielenkiintoisen konserttikokonaisuuden, jolla he juhlistavat Suomen 100-vuotiaasta itsenäisyyttä.

Konsertin idea lähti alun perin siitä, kun Pekka Luukkosen piti keksiä Oulun ammattikorkeakoulun kirkkomusiikkilinjain opinnäytetyön aihe. Aiheen pohjaksi Luukkonen on tehnyt mm. arkistotutkimusta, käynyt läpi saatavilla olevaa digitaalista tutkimusaineistoa ja hän on ollut yhteydessä eri museoihin sekä perehtynyt laajasti suomalaiseen musiikkikirjallisuuteen. Näiden tutkimusten avulla hän on löytänyt mielenkiintoista urkumusiikkia, jota ei ole koskaan kustannettu kaikkien urkureiden saataville. Näistä löydöksistä on myöhemmin tulossa laajempi urkukonserttien sarja.

Suomalainen rukous – Suomi 100 vuotta – kirkkokonsertti keskittyy enemmänkin Suomen kirkoissa esitettyihin tuttuihin lauluihin, joita on konsertin ohjelmaan valittu aikaisempien vuosikymmenten aikana pidettyjen kirkkokonserttien ohjelmistojen pohjalta. Laulujen lomaan on istutettu kaunistavaa suomalaista urkumusiikkia. Konsertin säveltäjänimä ovat mm. Toivo Kuula, Viljo Mikkola, Oskar Merikanto, Leevi Madetoja, Taneli Kuusisto ja Heikki Klemetti. Konserttiohjelman itsekoituttu teos on luonnollisesti Taneli Kuusiston säveltämä Suomalainen rukous, onhan se konsertin nimikkoteos. Urkumusiikin ehkä kiinnostavin säveltäjä on kälviäläissyntyinen urkuri Viljo Mikkola, jonka teoksista kuuluu hyvin voimakkaasti isänmaallisuus.

Konserttikiertue alkoi sunnuntaina 30.4. klo 15.00 Vetelin kirkosta. Loppuvuoden aikana konsertteja järjestetään lukuisilla paikkakunnilla (Kärsämäki, Reisjärvi, Oulu, Pyhäntä, Taivalkoski, Posio, Oulunsalo, Rovaniemi, Jyväskylä jne).

Tervetuloa isänmaallisen ja hengellisen musiikin aarteiden pariin.

Ohjelma

"Suomalainen rukous" – Suomi 100 vuotta -kirkkokonsertti

Juhani Alakärppä, baritoni
Pekka Luukkonen, piano ja urut

Toivo Kuula	Preludi op. 16b n:o 1
Viljo Mikkola	Juhlamarssi – Itsenäisen Suomen voittomarssi
Taneli Kuusisto	Suomalainen rukous
Oskar Merikanto	Oi, muistatko vielä sen virren, san. E. Leino
kansanlaulu	Täällä Pohjantähden alla, sov. J. Hakulinen, san. J. Juteini
Oskar Merikanto	Rukous
Taneli Kuusisto	Pastorale, op 18 n:o 2
Leevi Madetoja	Ei mitään multa puutu, san. H. Klemetti (Ps. 23:n mukaan)
Olavi Pesonen	Herraa kiittäkäämme Op. 5 No.1, san. V. Malmivaara
Heikki Klemetti	Preludi op. 23 n:o 1
Viljo Mikkola	Kehtolaulu
Oskar Merikanto	Rukous (Ave Maria) op. 40 No. 2
Ilmari Hannikainen	Isä meidän
Armas Maasalo	Rukous op. 6, san. H. Hahti

Oululainen baritoni **Juhani Alakärppä** (s. 1964 Simo) tuli suuren yleisön tietoisuuteen voittaessaan ensimmäisen Toivo Kuula -laulukilpailun 2012. Keväällä 2011 Alakärppä valmistui laulupedagogiksi Oulun ammattikorkeakoulusta (OAMK).

Konserttilaulajana Alakärppä on esiintynyt lukuisten orkesterien, kuten Oulun Sinfonian (Shakespeare 450 vuotta, 2014), Lapin sotilassoittokunnan, Oulu Festivon (nuorten solistien konsertti 2007), Oulun Evi seurakunnan puhallinorkesteri Viventin (2014)

sekä Vaasan ja Seinäjoen kaupunginorkesterien solistina (Toivo Kuula – gaalikonserrossa 2013). Lied-laulajana Alakärppä konsertoi aktiivisesti maamme eturivin pianistien ja urkurien kanssa sekä kurojen solistina. Alakärppä on levyttänyt useita äänitteitä Joulun ja liedmusiikista.

Vuonna 2006 Alakärppä konsertoi Italiassa Firenzessä Vocalissimo - The Glory of Human Voice -tapahtumassa. Hän debytoi Papagenon roolin Mozartin oopperassa Taikahuilu keväällä 2010 (OAMK). Kesällä 2015 ja 2016 hän lauloi Jean Sibeliuksen ja Eino Leinin roolin Ilmajoen musiikkijuhlilla Oskar Merikannon elämästä kertovassa oopperassa "Elämälle". Tulevana kesänä Alakärppä laulaa Jukka Linkolan säveltämässä Aabrahamin pidot oopperassa Limingassa Rovasti Bergin roolin.

Alakärppän taiteellista työskentelyä on tukenut Pro Musica -säätiö vuonna 2010. Oulun kaupungin muisti Toivo Kuula-kilpailun johdosta häntä vuoden 2012 kulttuurimenestyjän stipendillä tammikuussa 2013. Alakärppälle myönnettiin syksyllä 2016 Kansalaisopistojen Liiton ansiomerkki. Alakärppä toimii laulupedagogina ja hän on lin lauluviikon perustaja ja taiteellinen johtaja.

Levytykset / kotisivut: www.artfermaatti.fi

Toivo Kuula (1883-1918) on suosittu suomalainen laulusäveltäjä. Häntä on usein luonnehdittu "suomalaisen musiikin traagiseksi romanti-koksi". Tämä juontuu hänen väkivaltaisesta kuolemasta ampumavälikohtauksessa Viipurissa. Myös hänen musiikissaan kuuluu usein pa-teettinen raskassoutuisuus ja toisaalta ylitsevuotava tunteikkuus. Opintomatkoillaan Eurooppaan Kuula tutustui

Debussyn musiikkiin ja joistakin hänen teoksistaan on löydettyä- vissä vaikutteita impressionismista.

Kuula sävelsi kaksi urkuteosta Säveletärtä varten joulukuussa 1909. Näistä konsertissa kuullaan *Preludium* op. 16b nro 1. Teos on kuin suoraan oppikirjasta. Teoksen aluksi Kuula rakentaa jal-kion urkupisteen päälle neljä tahtia pitkää teemasta 20 tahdin mittaisen fuugamaisen imitaation. Tahdistä 21 alkaa moduloiva välike ja päättyy tahdistä 34 alkavaan codaan. Codassa urkupis-te toistuu ja teema kuullaan kertaalleen soinnutettuna. Preludiumin ollessa tiukasti muodollinen on hänen toinen urkuteoksensa *Intermezzo* hyvin vapaasti musiikillinen.

Viljo Mikkola (1871-1960) on syntynyt Kälviältä, Keski-Poh- janmaalta. Hän opiskeli aluksi Turun lukkar- ja urkurikoulussa sekä Helsingin musiikkiopistossa Richard Faltinin johdolla. Fal- tinin suosituksista hän opiskeli 1900-1901 Pariisissa Alexandre Guilman't'n johdolla. Pariisista tultuaan Mikkola toimi Turun Mi- kaelin seurakunnan urkurina eläkeikään saakka. Mikkola kon- sertoi ahkerasti ja piti myös menestyvää pianoiluetta Turussa.

Mikkolan tuotantoon kuuluu *Sonaatti* uruille (1916), *Juhlamarssi – Itsenäisen Suomen juhlararssi* (n. 1918), *Kehtolaulu* (Berceuse,

Pekka Luukkonen (s. 1963 Mäntsälä) tunnetaan pitkän linjan muusikkona ja kuva- taiteilijana. Hän on vuosien aikana säestänyt lukuisia laulajia sekä toiminut pia- nonsoitonopettajana mm. Raahen Musiikkikoulussa 1980-luvulla.

1990- luvulla Luukkonen asui perheensä kanssa Lapissa toi- mien siellä lähinnä vapaana kuvataiteilijana. Hän kuitenkin teki jatkuvasti kanttorin sijaisuuksia ja pieniä konsertteja eri puolilla Suomea. 2001 syksyllä perhe muutti Kärsämäelle ja siitä lähtien Pekka Luukkonen on tehnyt kanttorinsijaisuuksia Kärsämäellä ja lähiseurakunnissa. Viimeksi hän on hoitanut Reisjärven kanttorin virkaa puolentoistavuoden ajan. Lisäksi hän toimii tuntiopettajana Jokihelmen Opistossa.

Luukkonen opiskelee viimeistä vuotta kirkkomuusikoksi Oulun ammattikorkeakoulussa (OAMK). Urkujensoitonopettajana on ur- kutaiteilija-urkujensoitonlehtori Ismo Hintsala. Luukkonen on ollut myös OAMK:n Liedseminaarin aktiivisia pianisteja opettajinaan Jouko Tötterström, Soile Isokoski ja Markku Luukkonen.

Pekka Luukkonen on osallistunut Piteän musiikkikorkeakou- lun järjestämälle Nord Orgel 2013 -festivaalille ja professori Gary Verkaden mestarikursseille sekä urkureiden mestarikursseille OAMK:ssa keväällä 2014. Vuonna 2014 hän on tehnyt opinto- matkat Saksaan (Leipzig-Halle-Naumburg-Berliini), Tallinaan kahdesti, Tukholmaan ja Krakowaan Puolaan sekä osallistunut toistamiseen mestarikursseille Piteässä syksyllä 2014. Syksyllä 2015 hän teki opintomatkan Lontooseen.

Erikseen on mainittava, että hänen taitelijakotiinsa, Ateljeekoti Villa Havuun, Kärsämäelle on valmistumassa 2-sormioinen, 11-äänikertainen täysin mekaaninen pilliurku. (Ks. Takasivun kuva.)

Kotisivut: www.karsamakenen.fi

viim. 1921), *Illatunnelmia*, *Pastorale*, *Pastorale* (Sunnuntai-aamu), *Nocturno*, *Scherzo klassiseen tyyliin*, *Suru* sekä joitakin keskeneräisiä urkuteoksia.

Konsertissa kuultava Juhlararssi – Itsenäisen Suomen juhlararssi lienee sävelletty Suomen itsenäistymisen kunniaksi. Juhlararssista on kaksi versio- ta: musteella puhtaaksikirjoitettu Juhla- marssi pianolle tai uruille ja nyt kuultava

Juhlararssi, joka on sovitettu uruille ja siihen on lisätty laajennet- tu väliosia. Toisen teoksen, Kehtolaulu (Berceuse) Mikkola esitti 25-vuotisjuhlaconsertissaan Turun tuomiokirkossa maaliskuussa 1921. Kehtolaulu on osa hänen orkesterisarjaa Suomalaisia Ak- varelleja ja Mikkolan mukaan ainoa osa jota voi käyttää jatkos- sakin. Muut osat ovat uudistettuina hänen Kesäkuvia Varsinais- Suomesta -sarjassa orkesterille.

Taneli Kuusisto (1905-1988) oli yksi 1900-luvun merkittävimpiä suomalaisia musiikkielämän vaikuttajia. Kuusisto oli ensin Toö- lön seurakunnan kanttorina, mutta päätyi myöhemmin Sibelius-

Akatemiaan lehtoriksi. Kuusisto oli pianisti, urkuri, säveltäjä ja opettaja. Säveltäjänä hän oli alus- sa modernisti, mutta ranskalaisen urkumusiikin vaikutukset alkoivat varsin pian näkyä hänen sävellys- tuotannossaan.

Ehkä tunnetuin Kuusiston ur- kuteoksista on *Pastorale* (1926), joka on keskimäinen kolmesta urkukappaleesta op. 18. Ensim- mäinen teos on *Interludio* (1936) ja kolmas on *Introduzione & fuga* (1937). Jostain syystä keskimäi-

nen muita paljon aikaisemmin sävelletty on saavuttanut yhden suosituimman suomalaisen urkuteoksen paikan.

Konsertin nimikkokappale, *Suomalainen rukous*, ei kaivanne laaja esittelyä. Siinä kohoaa siiville suomalaisuus ja isänmaallisuus niin vahvasti, että siitä ei jää epäilystäkään miksi teos on vuodesta toiseen niin suosittu niin kuoro- kuin yksinlauluesityksenä.

Oskar Merikanto (1868-1924) oli kansallisromantikko, joka jäi Sibeliuksen varjoon säveltäjänä. Merikanto nousi yleisön rakastamaksi laulujensa ansiosta jo omana elinaikanaan. Merikannon sävelkieltä on kutsuttu välittömäksi ja siinä on sanottu olevan suomalaista haikeutta. Sävellysuransa ohella hän toimi urkurina, kapellimestarina ja musiikkikriittikkona. Sävellystuotanto pitää sisällään suuren määrän yksinlauluja, pianoteoksia, kamarimusiikkia, orkesteriteoksia ja kuoromusiikkia.

Merikannon lauluista on valittu ohjelmaan *Oi, muistatko vielä sen virren ja Rukous* (Ave maria) siitä syystä että ne ovat olleet eniten esitettyjen laulujen joukossa tarkasteltaessa Oulun tuomiokirkon kirkkokonsertteja toisen maailmansodan jälkeiseltä ajalta.

Urkuteoksia Merikanto sävelsi useita, joiden joukosta konsertti-ohjelmaan valikoitui *Rukous* (1923), joka on *Passacaglian* ohella yksi hänen soitetuimmista urkuteoksistaan. Teos on pieni ja kaunis kansanlaumainen tunnelmapala. Merikanto oli aikaisemmin nimennyt teoksen arkisesti vain *Preludium:ksi*. Rukouksen sävellysvuosi on hämärän peitossa ja siitä on esitetty useita eri versioita. Teos kuitenkin julkaistiin ensimmäisen kerran Suomen Musiikkilehden Merikannon muistonumeron liitteenä vuonna 1924 Merikannon kuoleman jälkeen.

Lauluteos Herraa kiittäkäämme on vaikuttava ja mahtipontinenkin teos, jonka Pesonen sävelsi Väinö Malmivaaran tekstiin. Liekö mahtipontisuus syynä, kun teos on valmistumisensa jälkeen kuulunut eturivin laulajien vakio-ohjelmistoon laajalti.

Heikki Klemetti (1876-1953) kuuluu suomalaisen musiikin historian harvoihin renessanssihahmoihin. Klemetti vaikutti 1900-luvun alkuvuosikymmeninä vähän kaikkialla: hän keräsi kansanperinnettä, sävelsi, kirjoitti, perusti Suomen Laulun, johti Ylioppilaskunnan Laulajia ja monia muita kuoroja. Kuoromiehenä ja säveltäjänä hänet kuitenkin tunnetaan ehkä parhaiten. Klemetti oli vaikuttaja, väsymätön kirjoittaja. Hän kirjoitti mm. Suomen ensimmäisen musiikin historian teoksen. Hän myös nosti suomalaista kulttuuria ja kansankulttuuria esille tutkimalla paikallishistoriaa, kirkon rakennustaidetta, kansansävelmiä ja kansanperinnettä. Hän oli ensimmäinen, joka löysi Piaa cantiones -sävelmät.

Klemetti sävelsi myös jonkinverran urkuteoksia, joista *Preludi* op. 23. n:o 1 (1918-1919) valmistui Suomen itsenäistymisen aikoihin. Tänäkin konsertissa kuultava *Preludi* on pieni alkusoitto, joka on merkitty vaihtoehtoisesti soitettavaksi harmonilla. Teos on klassisessa majesteettisuudessaan arvokas ja sopusuhtainen sävellyksellä ja se on aina tuore esitettäväksi, mikä on hyvän sävellyksen pettämatön tunnusmerkki.

Klemetin muita mainittavia urkuteoksia ovat *Toccata romantica* (1927), *Canzona* op. 44 nro 1 (1934?), *Laetare Jerusalem* op. 44 nro 3 (1934?), *Toccata* op. 51 nro 1 (1936?), *Impromptu* op. 51 nro

Leevi Madetoja (1887-1947) oli myöhäisromantiikan kauden sinfonikko, joka oli lähempänä Sibeliusia kuin Melartinia. Kummankaan seuraajaksi tai jäljittelijäksi häntä ei voida sanoa. Madetojan sävellystyylillä oli hillittyä, mutta silti hänen teoksissaan oli eheän pinnan alla usein kiehtovaa harmoniaa ja moniselitteistä rytmiikkaa. Madetoja luetaan yhdeksi suomalaisista sinfonikoista vaikkakin hänet tunnetaan suuren yleisön keskuudessa paremmin oopperoistaan. Pohjalaisia -oopperaa kutsutaankin kansallisoopperaksemme.

Madetoja sävelsi runsaasti orkesteriteoksia, kamarimusiikkia, musiikkia sooloinstrumenteille, laulu- ja kuoromusiikkia sekä elokuvamusiikkia. Konsertissa kuultava hengellinen laulu, *Ei mitään multa puuttu*, on vuosien saatossa noussut kirkkokonserttien ja iltamusiikkitalaisuuksien vakionumeroksi. Puhuttelevan tekstin on muotoillut psalmin 23 mukaan Heikki Klemetti.

Olavi Pesonen (1909-1993) tunnetaan hyvin monipuolisena suomalaisena musiikkimiehenä. Hän oli ennen kaikkea urkuri, mutta hän toimi myös kriittikkona, musiikin opettajana, kansakoulunopettajana, kansakoulun laulukirjojen tekijänä, koulun musiikkiopetuksen kehittäjänä ja ensimmäisenä koulujen musiikkiopetuksen ylitarkastajana.

Pesosen sävellystuotanto sisältää melko laajan kokoelman, johon sisältyy mm. kaksi sinfoniaa, näytelmämusiikkia, kantaatteja, kuoro- ja yksinlauluja sekä urkuteoksia, joista tunnetuin on ehkä *Fuuga* (myöhemmin nimeltään *Fuga fantastica*). *Fuuga* on omistettu Pesosen opettajalle urkutaiteilijalle Elis Märtensonille.

2, *Cantilena* op. 51 nro 3, *Elegia* op. 51 nro 4 sekä koraali *Jumala ompe turvamme* (1936).

Ilmari Hannikainen (1892-1955) oli pianisti ja säveltäjä. Hänen pianoteostensa taustalta löytyä vaikutteita suurilta romantiikan aikakauden säveltäjiltä, kuten Schumann, Liszt ja Rahmaninov. Pianomusiikin lisäksi Hannikainen sävelsi kamarimusiikkia ja lauluja. Lauluista kuullaan konsertissa yksi hänen tunnetuimmista hengellisistä lauluista, *Isä meidän*. Kamarimusiikkiteoksista tunnetuimpia ovat pianokvartetto (1913) ja jousikvartetto (1919). Pianomusiikkia hallitsi kansallisromanttiset, salonkimaiset sekä impressionistiset piirteet. Isommista pianoteoksista mainittakoon *pianokonsertto b-molli op. 7*, *Virvatuli* (1914), *Ensilumi* (1915) ja *Suihkulähteellä* (1916).

Hannikainen oli ennen kaikkea pedagogi ja hän toimikin pianonsoitonopettajana ensin Helsingin musiikkiopistossa konserttointiuran ohella. Vuodesta 1939 hän toimi kuolemaansa saakka Sibelius-Akatemian professorina. Hänen tunnettuja pianooppilaita olivat mm. Kerttu Bernhard, Taneli Kuusisto, Erik Tawaststjerna ja Tapani Vaista.

Taiteilija Jaana Kokko-Alakärpän ja baritoni Juhani Alakärpän taidekoti Oulun Hietasaarella on mielenkiintoinen käyntikohde. Otathan yhteyttä ennen tuloasi.
www.artfermaatti.fi

HIETASAARI
Osake & Galeri
Villa Amélie

ARKKITEHTIPALVELU **.fi**
 JYVÄSKYLÄ • KUOPIO • LAHTI • HELSINKI

Ateleeekoti Villa Havun pilluruku:
 2-sormiota, 11-äänikertaa, tremolo ja jalkio.

KÄRSÄMÄKINEN
 Koneita ja Huonekaluja

ARKKITEHTIPALVELU **.fi**

HIETASAARI
Osake & Galeri
Villa Amélie